

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

HAZİRAN 1969

SAYI 60

CİLT : 10

250 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

—SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI

A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon: 33 12 — 26 44

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar
Çarşısı No. 3501 — 3502 **Telefon:** 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	500.— TL.
İç sahife	400.— TL.
Arka kapak içi	500.— TL.
Arka kapak	750.— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

C İ L T : IX

S A Y I : 60

HAZİRAN 1969

Fiatı : 2.5 T.L.

Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

YAZI HEYETİ :
İSTANBUL

ŞEMSEDDİN GÜLER
GÜNGÖR ADAK
MİTHAT BATUR
FARUK ÇEHRELİ
RAGİB EKŞİOĞLU
ZEKİ ERGİNSU
ESİN KUYULULU
MECİT PİRHASOĞLU
REŞAD UMUR
YALÇIN SARI
ORHAN SOFUOĞLU
ATALAY ŞAHİNOĞLU
RIDVAN YÜKSELEN

ANKARA

OKTAY EMED
İ. TANER BERKÜN
ORHAN BULDAÇ
FAHRETTİN TUNÇÖZ
YAŞAR YAŞER

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

İ Ç İ N D E K İ L E R

2. Derginin Sesi ***
3. Ekonomik Durum Mecit PİRHASOĞLU
10. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
13. Ticarî Seyahat Nuran ADAK
19. Ana Tüzük *
31. İngiltere Dısticaret Rejimi Hüsamettin TUNCAY
33. Türkiye'de Gümrük Vergilerinin
Gelişimi ve GATT Nilüfer YARAL

Derginin Sesi ...

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız,

Dergimiz bu sayısı ile beş yıllık neşir hayatını tamamlamış bulunuyor. Yeni cilt ve altıncı neşir hayatını ilk sayısı ile birlikte her bakımdan daha kaliteli bir dergi olarak sizlerin karşısına çıkmaya çalışacağız. Geride bıraktığımız beş yıl içinde «Ekonomik Durum» sahifemizi mümkün olduğu kadar o ayın en mühim ekonomik sorusunun tahlili bakımından ayırdık. Gerektiği gerekse yurtdışı o ayın en mühim ekonomi kolaylığı, bu sahifemizde bitaraf, tamamen ilmi açıdan tetkiklerimize sunuldu. Aynı şekilde, «Aynı Ekonomik Olaylar» kısmında da yurd içi ve yurd dışında o ay ekonomik hayatı etkileyecek mühim olaylar özet olarak, devamlı bildirildi. Diğer sahifelerimizde ise sosyal, ekonomik, mali konularda görüşlerle Dergimize ayrı değer kazandırıldı. Bazı yazarlar ihracat, ithalat üzerinde yazılar verirken bazıları da yurt sorunlarının çözümünü hedef tutan sınıflaşma, ziraat ve turizm gibi konuları işlediler. Bu arada, her sayımızda yer almasını çok arzuladığımız millî varlığımızın ve ekonomik hayatımızın hakiki kıymeti olan müesseselerimizin tanıtımını tam istediğimiz şekilde değerlendiremedik. Yeni cilt ile birlikte bu konuya daha ciddi eğileceğiz. Zira, millî bünyemizi ve ekonomimizin esasını teşkil eden bu müesseselerin tanınmasında, tanıtılmasında çok önem verdiğimiz 67 vilâyetimizin sosyo-ekonomik yapısının tahlili kadar büyük fayda olduğuna inanıyoruz ve her geçen gün bu inancımız biraz daha kuvvetleniyor. Ancak, bu hakikatlerin bilinmesinden sonradır ki Türk ekonomisi sağlam kalkınma temellerini kuracağı zemini tanımış olacaktır.

Dergimiz, yeni neşir yılı ile birlikte en büyük desteği olan Cemiyet Yöneticileriyle el ele vererek programa alınmış olan İktisat Kongresine de en büyük destek olacaktır. Bu güne kadar, dar bir çevre içinde yürüttüğümüz ekonomik sorunları İktisat Kongresiyle efkârı umumiyeği etkileyecek şekilde duyuracağız. Millî ekonomide hayat seviyesini yükseltmek için, işsizliği asgarî seviyeye indirmek için, millî kaynakları azamî değerlendirmek için, üretim ve ticareti geliştirmek için kısacası ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek için gerekli tedbirler ve görüşler bu kongremizde dile getirilecektir.

Bu teşebbüsümüzün şimdiden, milletimize ve camiamıza hayırlı olmasını dileriz.

Sevgi ve Saygılarımızla

İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum

Türkiye'nin Sınaî Bitki Potansiyeli ve Kendir < Kenevir > üretimi

Mecit PİRHASOĞLU
İşletme Organizasyon ve
Pazarlama Uzmanı

Halen bütün çabalara rağmen yurdumuzda tarım, ilkel metodlarla, hattâ metotla demek kabil olmıyan doğan usullerle yapılmaktadır.

Bu yüzden her yıl sınaî mamuller için yapılan milyonlarca liralık dış ödemeler yanında, tarım ürünleri için de bir hayli döviz kaybı olmaktadır.

Bu kısa etüt, tatbikatta hemen hiç akla gelmiyecek ilan Kendir mahsülünün yurdumuz iklim şartlarına ne kadar uygun düştüğünü, buna rağmen adı geçen mahsul için ne miktar döviz kaybı olurken, yerli müstahsilinin ne güç şartlar altında kaldığını ortaya koymaktadır.

A — G i r i ş :

1 — Kendirin bitkisel özelliği

Kendir, bitkisel özelliği bakımından kuvvetli toprakları ve yağışlı bölgeleri sever. Kazık köklü ve bir yıllık bitki olup, 1 - 4 m. uzunlukta olur. Memleketi-

mizde daha ziyade uzun cinsleri mevcuttur. Kısa cinsleri ise Orta ve Kuzey Avrupa ile Rusya'da ekilir.

Büyük bir bakım külfeti istememekle beraber, normâl bir gübreleme ve kurak yerlerde sulamak suretiyle bol mahsül alınabilir.

Lif kendiri ve tohum kendiri olmak üzere iki cinsi olup, lif kendirin boyu 1.20 - 3.50 m.; tohum kendirinin boyu ise 3 - 6 m. arasında değişir.

2 — Kendirin devşirilmesi

Kendir başlıca üç şekilde devşirilmektedir.

a) Erkek kenevir çiçek açıp tozlaşmayı temin ettikten 8 - 10 gün sonra hasat yapılır. Kastamonu bölgesinde uygulanan bu usûlün lif randımanı düşük olduğu gibi, dişiler henüz ermediğinden tohum da elde edilemez.

b) Tozlaşmadan 4 - 6 hafta sonra, ya-

ni dişi kenevirin ermesinden sonra ya-
pılan devşirmede iyi tohum alınır. Ancak,
dişilerde lif randımanı yüksek olmasına
rağmen, erkek kenevirin bir kısmı kırılıp
dökülür, bir kısmı ise odunlaştığından iyi
lif elde edilmez. Hâlen memleketimizde
Gümüşhacıköy bölgesinde bu usûl uygulanır.

c) Tatbiki zor olmakla beraber, en
iyi usûl, Ünye ve Fatsa'da uygulanan, önce
erkek, sonra da olgunlaşınca dişi kenevirin
devşirilmesi usûlüdür. Çünkü, bu usûlde hem
yüksek randıman ve hem de tohum elde edilir.

3 — Lif elde edilmesi

Kenevirden lif, havuzlama tâbir edilen bir
usûlle elde edilmektedir. Bunu da tatbikatta
üç şekilde görüyoruz.

a) Durgun suda havuzlama. Kenevir demetleri
1 - 1,5 m. derinlikteki kuyulara sıralanır.
Üzerlerine su verilir. Su durgunken sıcak
olduğundan, havuzlama erken biter. (Ortalama
bir hafta) İlk 24 saat sonunda havuzun suyu
yenilenir.

Lifler ayrılacak duruma gelince, demetler
yıkılarak kurutulur.

b) Akan suda havuzlama. Akan su serin
olduğu için, havuzlama uzun sürebilir. (1 - 6
hafta kadar) Demetler yanyana ve birbiri
üzerine konduktan sonra, üzerlerine taşla
bastırılır. Zamanı gelince demetler sudan
çıkarılır ve kurutulur.

c) Çiğde havuzlama. Bu usûl nisbî nemi
yüksek ve sıcaklığı fazla olan Karadeniz
Bölgesinde uygulanır. Saplar, çayır ve
meralara serilir ve zaman zaman alt üst
edilir. Burada da lifler ayrılacak duruma
gelince, saplar kurutulur. (2 - 3 ay sürer.)

Çiğ havuzlamasında mantarlar, su havuzlamasında ise bakteriler, liflerin
saplardan ayrılmasına yardım eder.

Her üç halde de, (Lifler saplardan ayrılacak
hâle geldikten sonra) saplar kurutulur, ve
mengenez denen basit aletlerden geçirilerek
lifler ayrılır. Bilâhare liflere takılı kalan
ödü kısımlar tahta, bıçak ve satırlarla kırılır
ve daha sonra taraktan geçirilerek temizlenir.

4 — Kullanıldığı yerler

Kendir lifi, memleketimizde yakın zamana
kadar halat, sicim ve çuval gibi kaba örgülerde
kullanılmaktaydı. Fakat son zamanda sigara
kâğıdı ham maddesi olarak kullanılmaya
başlanmış bulunuyor.

5 — Kendir istihsâli

Dünya'da yıllık kendir istihsâli 250.000 ton
civarında olup, en çok yetişti- ren ülkelerin
başında; İtalya, Rusya, Fransa, Meksika ve
Hindistan gelmektedir.

Memleketimizde de kendir üretimi, önemli
bir yer tutmaktadır. Ancak, bugüne kadar ilgili
makamlarca bu üretime gerekli alâka gösterilmemiştir.

Bu sebeple memleketimizin iklim itibariyle
hemen her köşesinde yetişebilmesine rağmen,
istihsâli yıldan yıla azalma kaydetmektedir.

Bu azalışın başlıca sebeplerini dört noktada toplamak mümkün.

a) Teknolojik gelişme, Anadolu'daki birçok el
tezgâhının faaliyetine son verirken, dolayısıyla
kendir istihsâline de tesir etmiştir.

b) Şeker sanayiinin gelişmesi. Bu sanayi kolunun
gelişmesi ve pancarın daha uygun şartlarla
sürüm temin edişi, müstahsili pancar ekimine
teşvik etmiştir.

c) Kendir müstahsilinin himaye edilmeyişi ve
kendir elyafının yurt içinde ve yurt dışında
değerlendirme araştırmalarının yapılmamış
olması, istihsâlin a-

zalmasına yahut artmamasına sebep olmaktadır.

d) Kendir elyafının saptan ayrılmasının çok ilkel usüllerle yapılmakta oluşu, külfeti arttırmakta ve mâliyeti yükseltmektedir. Bu durum da müstahsilin daha az emekle, daha verimli mahsûlü terçihine sebep olmaktadır.

6 — Türkiye'nin başlıca kendir istihsali ve istihsâl bölgeleri.

Kendir, rutubetli ve yağmurlu böl-

geleri sevmekle beraber, sulama suretiyle kurak bölgelerde de yetiştiğinden, memleketimizin hemen her bölgesinde yetişebilmektedir. Bununla beraber, daha ziyade **Orta, Kuzey, Ege, Akdeniz, Güneydoğu, Karadeniz, Ortadoğu ve Ortagüney Anadolu bölgelerimizde** yetiştirilmektedir.

Bu bölgelerin 1959 - 1963 yıllarında kendir istihsali aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. (Tablo 1)

Tablo 1

Bölgeler itibariyle beş yıllık kendir istihsâl tablosu

Bölgeler	1959	1960	1961	1962	1963	Şehirler
Ortakuzey	1129	1268	1279	1186	1210	Bolu - Çorum Kütahya - Uşak Yozgat
Ege	2956	2581	2615	1929	1985	Aydın - Burdur İzmir - Isparta
Akdeniz	164	36	114	103	29	Antalya - Gaziantep
Güneydoğu	3616	2004	2000	1820	2023	Urfa - Van
Karadeniz	5791	5145	3689	3162	3414	Kastamonu - Ordu - Rize - Samsun - Trabzon - Zonguldak
Ortadoğu	992	747	821	582	629	Amasya - Malatya Sivas - Tokat
Ortagüney	147	216	180	210	180	Konya - Niğde
Toplam	14795	11997	10698	8992	9500	

Kendir istihsali ne yıllar itibariyle ve ne de bölgeler itibariyle bir istikrar arz etmektedir. Yalnız umumî olarak bir azalış müşahade edilmektedir ki, bunun da sebepleri yukarıda izah edilmiştir.

Yukarıda belirtilen bölgeleri iller ve

iklim şartları altında da mukayese edersek, istihsâldeki azalışın tabii şartlarla alakası olmadığı meydana çıkar. Çünkü, kendir çok mütenevvir iklim şartları altında yetişebilmektedir. Yeterki gerekli ilgi ve yeterli pazar bulabilsin.

Tablo 2

İller itibariyle en yüksek istihşâl tablosu

İstihşâl/Ton

İ l l e r

100 — 200	İsparta, Kütahya, Malatya, Niğde, Tokat, Zonguldak
201 — 300	Burdur, Trabzon
301 — 400	Samsun (Vezirköprü)
401 — 500	Amasya (Gümüşhacıköy), Yozgat
501 — 600	Çorum
1000 — 2000	Ordu (Ünye, Fatsa)
2001 — +	İzmir, Kastamonu (Taşköprü, Germeç, Gölveren) Urfa (Suruç, Birecik)

7 — Türkiye'de kendir talebi

Yapılan tetkik ve araştırmalar, bu konuda memleketimizde bir çalışma yapılmadığı neticesini vermiştir.

Bu sebeple, sıhhatli olarak talebin ne olduğunu ve dağılışını bilmeyen imkân yoktur. Bu sebeple, yıllık istihşâl ve ithalât toplamını yıllık talep olarak alabili-

riz.

Gerçi bu hareket tarzı gerçek talebi değil, sadece fiili durumu gösterir ama, yine de mevcut şartlar içinde gerçeğe yakın bir netice verir.

Bu duruma göre, yıllık talebin üç yıllık seyrini aşağıdaki tabloda görebiliriz. (Tablo 3)

Tablo 3

Yıllar	İstihşâl	İthalât: Kendir, jüt, jüt veya benzeri lif iplik, halat, ip ve sigara kâğıdı	Toplam
1963	9500	2159 Ton	11659 Ton
1964	9000	648 Ton	9648 »
1965	10000	968 Ton	10968 »

Ancak, talebin toplam seyrinden ziyade dağılışı önem taşır. Bu sebeple, kendir veya kendir lif kullanan sanayi kol-ları üzerinde geniş bir etüd yapmak zorunluğudur.

B — SEKA ve Kendir Talebi :

SEKA, kendir piyasasına tâli bir unsur olarak girmiş, fakat zamanla en istikrarlı ve sağlam bir alıcı olmuştur. Sür'atle gelişen yurt ekonomisi içinde,

kendi varlığını idame ettirmek çabası SEKA'yı bu konuda çalışmalara sevketmiştir.

Özellikle, sigara kâğıdı ham maddesi olarak kendir mevzuunda yapılan etüdler SEKA'nın bu husustaki önemli çalışmalarını teşkil etmektedir.

Ancak, bugünkü şartlar içinde SEKA'nın kendir talebi, ham maddesini kendir selülozu teşkil eden, mamûlünün istihşâline bağlıdır.

Tablo 4

Sigara ve kovanlık kâğıt istihşâl tablosu ve kendir selüloz sarfiyâtı							
Sigara kâğıdı		Kovanlık kâğ.		Kendir selüloz toplamı			
Yıllar	Makine arkası	Ambara giriş	Makine arkası	Ambara giriş	Sigara kâ. % 90	Kovanlık % 50	Toplam
1963	968 Ton	671	—	—	871 Ton	—	871 Ton
1964	570 »	642	—	—	513 »	—	513 »
1965	868 »	783	66	64	781 »	33	814 »
1966	1143 »	1027	71	62	1029 »	36	1065 »

4 No. lu tablolardan SEKA'nın yıllık kendir selülozu ihtiyacının 1966 yılı itibarıyla 1065 ton olduğu görülür.

Kendirin, (% 90 kuruluk esasına göre) verim nisbeti % 50 olduğundan, 1966 yılı için SEKA'nın kendir talebi 2130 ton olmak gerekir ki, bu yıllar itibarıyla fiili talep şöyle olmuştur.

Yıl	Ton
1963	196
1964	782
1965	1811
1966	2275

Buradan şu sonuç elde edilmektedir. SEKA, ancak yıllık ihtiyacı kadar ham kendir elyafını piyasadan mübayaâ etmektedir.

Ancak, teşkilatlanmış bir kendir piyasası olmadığından, bu ihtiyacın temini belirli ve mustakar bir düzen içinde yapılamamaktadır.

Özellikle, 1965'de ihale suretiyle yapılan mübayaada kendir elyafı, İşletmeye 4900 - 5370 lira arasında mâl olmuşken, 1966 yılında müstahsilden yapılanca tonu 2810 - 3950 lira arasında olmuştur.

Bu durum, kendir müstahsilinin bir an evvel teşkilâtlandırılması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Diğer bir husus da, Türkiye'nin he-

men bütün bölgelerinde kendir yetiştirilmesine rağmen (Tablo 2'de, bilhassa Çorum, Ordu, İzmir, Urfa, Kastamonu) mübayaanın hemen hemen tamamı Kastamonu bölgesinden yapılmaktadır. Diğer bölgelerin istihşâlleri ise ya mahalli imalâthanelerde değerlendirilmekte veya İstanbul, İzmir gibi sanayinin geliştiği pazarlarca çekilmektedir.

C — N e t i c e :

Yukarıdaki bölümlerde, kendirin bitkisel özelliği, arz ve talebi ile, SEKA'nın genel talep bünyesi içindeki yeri tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Bu giriş ve tahlilden sonra ortaya, üzerinde durulması gereken dört husus çıkmaktadır.

1 — Türkiye kendir istihşâlinin azalış sebeplerinin araştırılması ve müstahsilin korunması.

2 — Kendir talebinin gerçek miktarının tesbiti ve artırılma çarelerinin araştırılması.

3 — Kâğıt sanayiinde kendir selülozu mâliyetini düşürme etüdlerinin yapılması.

4 — SEKA'nın kendir piyasasına tanzim edici bir unsur olarak katılması.

1 — Kendir istihşâlinin azalış sebepleri ve alınması gereken tedbirler :

Bu husus, giriş bölümünde de belirtildiği gibi;

- Teknolojik gelişme
- Şeker sanayiindeki gelişme
- Müstahsilin himaye edilmeyişi
- Elyafın saptan ayrılmasının ilkel usullerle yapılması sebebiyle, mâliyetinin yüksek oluşuna bağlıdır

Bu konuların araştırılması ise, Tarım Bakanlığı, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Sınai Bitkiler Şube Müdürlüğünde kolayca yapılabilir.

Bununla beraber, şu tedbirler derhâl alındığı takdirde, müstahsil feraha kavuşabilir.

a) Bu konudaki ithalatın mutlak durdurulması ki, son üç yıl itibariyle toplam ithalat tablo 3'de de görüldüğü gibi şöyledir.

Yıllar	İthâl (Ton)
1963	2159
1964	648
1965	968

b) Ham maddesi kendir elyafı olan sanayi kollarının hükümetçe himayesi ve bu konudaki yatırımların arttırılması.

c) Müstahsilin (Bilhassa Tarım Bakanlığınca) teşkilâtlandırılması. Örneğin, istihsâl bölgelerinde Kendir İstihsâl Kooperatifleri ve bunların üstünde Kendir İstihsâl Kooperatifleri Birliği şeklinde bir teşkilât, müstahsille müstehlik arasındaki mutavassıtı ortadan kaldıracak için, aracı kârı otomatikman müstahsile kalmış olacaktır.

Bunun en büyük faydası, müstahsil mahsulünü piyasaya arz ederken görülecek ve farklı fiyatlar, ancak farklı kaliteler için ortaya çıkabilecektir. Yani, fiyat mekanizmasına müstahsil tesir edebilecektir.

d) Kendir elyafının saptan ayrılması için mekanik tesis ve metodların bulunması.

Bu çalışma müsbet bir sonuç verip, yeni mekanik metodlar bulunduğu takdirde, kendir elyaf mâliyeti çok düşecektir. Bu imkânın talebi uyuracağı ve dolayısıyla müstahsili himaye edeceği açıktır.

Ancak, bu çalışmanın, Hükümetle, özellikle Tarım Bakanlığı Sınai Bitkiler Şube Müdürlüğü ve Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi ile işbirliği hâlinde yürütülmesi, daha müsbet bir sonuç için faydalı olacaktır.

2 — Kendir talebinin gerçek miktarının tesbiti :

Bunun için, Türkiye'de kendiri ham madde olarak kullanan işyerlerinin tesbiti ve bunların yıllık istihsâllerinin bilinmesi gerektir. Bu çalışmada Sanayi Bakanlığı, Ticaret Odaları ve Sanayi Odaları ile sıkı bir işbirliği sayesinde temin edilebilir.

Gerçek talep tesbit edildikten sonra, tıkanıklığı giderecek çareler araştırılıp, kullanma alanı genişletilebilir. Bunun için uzun bir etüd devresine ihtiyaç vardır.

3 — Kâğıt sanayiinde kendir selülozu mâliyetini düşürme etüdlerinin yapılması. Hâlen SEKA'nın muhtelif selüloz mâliyet fiyatları şöyledir.

C i n s i	1967	1966
	Program ton mâli-yeti	Fiili ton mâli-yeti
Beyaz selüloz	2450,- TL.	2012,04 TL.
Esmer »	2092,- TL.	1716,17 TL.
Kendir »	10022,- TL.	11979,90 TL.
Beyaz saman	2174,- TL.	1989,82 TL.

Buradan açıkça görülmektedir ki,

kendir selülozu, beyaz selüloza nazaran % 597, esmer selüloza nazaran % 697 ve beyaz saman selülozuna nazaran da % 602 oranında yüksektir.

Bu oranın düşürülmesi hâlinde kendir selülozunun belki diğer mamûl bileşimlerine de dahili mümkün olacak ve bu suretle hem (kendir selülozunun fizik evsafı icabı) daha yüksek kalite, hem de daha çok kendir talebi olacaktır.

Bu konuda SEKA'da yapılmış araştırmalar mevcuttur.

Yapılan çalışmalarda, kendir elyafı yerine, kendir saplarından selüloz elde etme metodları üzerinde durulmuş ve uygun sonuçlar alınmıştır.

Sap kendirle selüloz imâli hâlinde mâliyet düşmektedir. Yaklaşık olarak sap kendir selüloz ton mâliyeti kendir lif selülozuna nisbetle yarıya yakındır.

Esasında bu oran 1/2 değil 3/8'dir. Zira Kg.'ı bir liradan 3 Kg. sap kendir den ve Kg.'ı 395 kuruş olan 2 Kg. lif kendir den, birer Kg. selüloz elde edilmektedir.

Burada en mühim güçlük, kabuk probleminin halledilmesidir.

Kabuğun istihşâl bölgesinde alınması için mekanik bir metod mümkün olduğu takdirde, bu problem de halledilmiş olacaktır.

Sap kendirin faydaları :

a) Lif kendir bulma güçlüğü ortadan kalkacak ve lif kendir yerine kâim

olacak.

b) Kendir selülozu, mâliyeti düşecek.

c) İstihşâli teşvik edecek.

d) Lif kendir başka işlerde kullanılabilir.

Ancak, bu hususta şu araştırmaların yapılması gerekir.

a) Hangi cins kendirin selüloz veriminin yüksek olduğu,

b) En iyi kendirin yetiştiği bölgenin tesbiti,

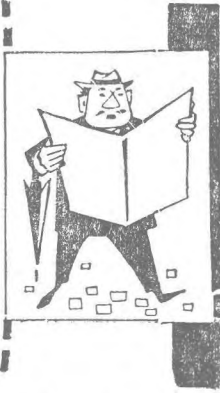
c) Sap kendirin kabuğunu, mıntakalarında soyacak uygun mekanik metodun ne olduğu.

4 — SEKA'nın, kendir piyasasına tanzim edici bir unsur olarak katılması.

Türkiye'de kendir müstahsili gibi, kendir piyasası da teşkilatlanmamıştır. Buna bağlı olarak fiat mekanizması da gelişmiş güzel işler.

Bu düzensizlik içinde tabii ki en büyük zararı, yine müstahsil görür. Çünkü; mahsûlünü satamama hâlinde bir yıllık emeğinin boşa gitmesi yanında, o yıllık bilânçosunu zararlar kapatır. Yani borçlu kalır. Bu hâlin birkaç yıl tekrerrü işe büyük bir sosyal felâketin ilk adımını teşkil eder ve iç göç başlar.

Nitekim büyük şehirlerdeki sür'atli nüfus artışının başlıca sebebi, mahallî arazinin ve istihşâlin mevcut nüfusu besleyememesidir.

Ayın Ekonomik Olayları

Faruk ÇEHRELİ

MİLLETLER ARASI TİCARET ODASININ 22 GENEL KURUL TOPLANTISI VE ALINAN KARARLAR

31 Mayıs 1969 ile 7 Haziran 1969 tarihleri arasında memleketimizde toplanan Milletlerarası Ticaret Odasının 22. Genel Kurul Toplantısı, Odalar Birliği Başkanı Sayın Sırrı Enver Batur'un konuşması ile, 2 Haziran Pazartesi günü Kültür Sarayında açılmış ve 6 Haziran cuma günü saat 16'da yapılan kapanış konuşması ile sona ermiştir.

Bu sene ellinci yılını idrâk eden MTO MUM 22 Genel Kurul toplantısında bilhassa Milletlerarası şirketlerin türlü, yetki ve sorumlulukları konusu üzerinde durulmuştur. 1967 yılında yapılan genel kurul toplantısında Milletlerarası şirketler konusunda özel bir araştırma yapması kararlaştırılan Dr. Sidney B. Rolfinin hazırladığı rapor 22 Genel Kurul toplantısının ana meselesini teşkil etmiştir.

Yapılan çalışmanın hedefi;

a) İstihsalî Milletlerarası çapta düzenleme yolundaki temayülün esas noktalarını ortaya koymak,

b) Ahenkli bir ekonomik gelişmeyi sağlamak için bu temayülün seyrine bir mecra verecek en münasib yollar hakkında telkinlerde bulunmak olduğu belirtilerek, esas mesele Milletlerarası şirketler

konusu olmakla beraber bunun dışında aşağıdaki konularda tetkik mevzu olmuştur.

1 — Para politikaları ile millî politikalar arasındaki münasebetler bunların milletlerarası mübadelelere ve yatırımlara olan etkileri,

2 — Ticaret ve Ulaştırma Milletlerarası bağılıklar,

3 — İktisadî Kalkınmanın karşılaştığı malî krizler ile kalkınmada hangi stratejiyi kabul etmenin gerektiği.

4 — Ulaştırma teknik devrimlerle sınayi mülkiyet haklarının Milletlerarası tesiri, iktisadî menfaatlere en uygun olacak özel tedbirler,

5 — 1970 yılı için yeni bir ticaret politikasının tayini,

6 — Ulaştırma ve muhaberede ekonomik metodların önemi,

7 — Banka garantilerinde talebin meydana getirdiği güçlükler, bunların izalesi için MTO'nun bu alandaki faaliyetleri,

8 — Kamu mercileri ile Ticaret Odaları arasındaki işbirliğinin değeri ve sağladığı menfaatler.

a) Ticaret Odalarının bölgesel iktisadî politikalarının hazırlanmasına ve tatbikatına katılmaları

b) Ticaret Odalarının dış ticaret mütehassıslarının meslekî formasyonuna yardımı.

9 — İktisadî kalkınmada sanayileşmiş memleketlerle gelişmekte olan memleketler arasındaki işbirliğinin özel yanları.

Milletlerarası şirketlerin esas olarak aşağıdaki yönleri tetkik mevzuu yapılmıştır:

1 — Mevzuat ve Milletlerarası Şirketler,

2 — Milletlerarası şirketlerin finansmanı teşkilât ve işleyişleri.

3 — Şirketler arasında teknik bilgilerin aktarılması,

4 — Gelişmekte olan memleketlerde şirketler,

5 — Millî tepkiler.

Yapılan çalışmalar sonunda kongre oy birliği ile aşağıdaki kararları almıştır.

1 — Milletlerarası Şirketler muvazeleneli bir iktisadî gelişmeye ve mevcut kaynakların dünya çapında istimalini mümkün kılmak suretiyle umumî refaha, etkili bir şekilde katkıda bulunan bir vasıttadır. Bu şirketler özellikle teknoloji ve idare konusundaki bilgilerin veya iş sahasındaki her türlü tecrübe ve yetkilerin memleketler arasında mübadelelerinde önemli bir rol oynayacak durumdadırlar.

2 — Milletlerarası Şirketler, faaliyet te bulundukları memleketlerin ekonomik ve sosyal gayelerini göz önünde tutmak zorundadırlar. Mahallî şartları tam mânâsıyla hesaba katmaları ve bulundukları mahallin hayatına, eksiksiz olarak katılmaları önemlidir. Kendi iş sahalarının verdiği imkânlar dahilinde bu şirketler faaliyetlerinde, ev sahibi memleketin ilerlemesine, gerek ekonomik, gerek teknik bakımdan azamî derecede katkıda bulunmak endişesinden ilham almalıdırlar.

3 — Milletlerarası şirketlerin faaliyetinde bulundukları memleketlerde, söz konusu teşebbüslerin hem sermayesine, hem yönetimine aynı zamanda iştirâk etmek konusunda pek umumî bir arzu müşâhede edilmektedir. Milletlerarası şirketlerin

de bu arzuya, gerekli ilgiyi göstermeleri ve mümkün olduğu takdirde bu arzuyu tatmine gayret etmeleri icap eder. Özellikle, bu şirketlerin faaliyette bulundukları bölgelere mensup yöneticilerin yetiştirilmeleri arzuya çok şayandır ve böyle bir çalışma, milletlerarası işbirliği şekillerinin en iyisini teşkil eder.

4 — Milletlerarası şirketlerin yatırımlarında bulunabilecekleri memleketin havasına ve kazanç ümitlerine karşı tabiiyle gayet dikkatli olmak durumundadırlar. Ev sahibi memleketler, kendi mevzuat hükümlerine tâbi durumuna giren şirketlerin faaliyetlerini etkileyecek tedbirler aldıkları zaman, ister olumlu, ister olumsuz istikamette olsun bu tedbirlerin söz konusu alanda ve dolayısıyla bu memleketlerin ekonomik gelişmelerinde tepkiler yaratacağını müdrik olmaları icap eder. Teşebbüslerin ekonomik faaliyetlerini etkileyen kanun, tüzük ve politikalar, liberal bir zihniyet içinde uygulandıkları zaman, hayat seviyesini yükseltmek daha kolay olur.

5 — Pek çok teknoloji şekilleri, ticaret alanındaki uygulamaları için, müteaddit ev sahibi memleketlerin arz edebilecekleri piyasalardan çok daha geniş çapta piyasalara ihtiyaç göstermektedir. Böylesi bir teknolojinin transferi, kâfi büyüklükte bölgesel piyasaların kurulmasıyla desteklenebilir.

6 — Milletlerarası iktisadî münasibetlerin, ve dolayısıyla milletlerarası şirket faaliyetlerinin gelişmesine engel olan âmiller arasında ve en korkunçlarından biri sermaye hareketlerine konulan mâniyalardır. Milletlerarası Ticaret Odası hükümetlerin, her şeyden evvel bu mâniyaları kaldırmağa birinci derecede önem vermelerini tavsiye etmektedir.

7 — Hükümetler gibi milletlerarası şirketlerin de meşru bir takım meşgaleleri vardır ki, bunların uzlaştırılmaları icap eder. Milletlerarası Ticaret Odası, bu şirketlerle hükümetler arasındaki münase-

sebetleri tehlikeye düşüren belirli meseleler üzerinde karşılıklı anlaşma ve hal şekilleri bulma gayreti sayesinde taraflar arasında iktisadî bir işbirliği için en etkin temelin atılabileceği fikrindedir ve bu düşünce ile de, hükûmetlerle, milletlerarası şirketlerin davranışlarını yönetmeye mahsus prensipler üzerinde bir anlaşma temininin mümkün olup olmadığını araştırmaya ısrarla devam etmeyi tasarlamaktadır.

İNGİLTEREDE ŞİRKETLER BİRLEŞİYOR

İngiltere Tekeller Komisyonu dört büyük şirket olan RANK ile DE LA RUE

ve UNILEVER ile ALLIED BREWERIES'in giriştikleri birleşme hareketi ile ilgili olarak bir rapor hazırlamıştır. Rapora ek olarak verilen, 1964-1968 yılları arasında gerçekleşen şirketlerarası birleşme hareketleri konusundaki bilgiler, İngiltere'de bu hareketlerin önemli sayılacak gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Aşağıda verdiğimiz tabloda bahis konusu yıllarda birleşen firma sayısı, birleşme neticesinde meydana gelen yeni kıymetler yekûnu ve bu toplamın birleşen firma sayısına bölünmesi ile elde edilen ortalama kıymetler yer almaktadır.

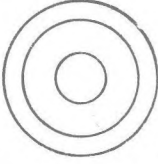
İngiltere'de 1964-1968 yıllarında birleşen
firma sayısı ve yaratılan kıymet

Yıllar	Birleşen firma sayısı	Yaratılan kıymetler toplam (milyon/pound)	Birleşen firmaların ortalama kıymetleri (milyon/pound)
1964	939	502	0,5
1965	995	507	0,5
1966	805	447	0,6
1967	661	781	1,2
1968	598	1.653	2,8

Görüldüğü gibi birleşen firma sayısındaki azalmaya karşı, birleşme neticesinde yaratılan kıymet toplamında gelişmeler olmuştur.

Ayrıca raporda ifade edildiğine göre

bahis konusu yıllarda diğer firmaları kendi bünyesine dahil eden büyük firmalar sayısında azalma, diğer firmalar tarafından satın alınan firmalar sayısında ise artışlar meydana gelmiş bulunmaktadır.

Ticari Seyahat

Nuran ADAK

Ticari seyahatlerle ilgili hükümler 5/10/1963 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Türk Parası Kıymetini Koruma kararlarına ilişkin Seri: IV Sıra No. 3 tebliği ile tanzim edilmiştir.

I — Bu tebliğe göre ticari seyahat dövizinden istifade edebilecekler aşağıdaki şekilde tadat edilmiştir.

- 1) İthalât ve ihracat işlerinde fiilen uğraşanlar.
- 2) Sanayi erbabı (Sanayi veya ticaret ve sanayi odalarına kayıtlı olan ve 5590 sayılı kanunun 3 ncü maddesinin tarifine göre sanayicilik vasfına sahip bulunanlar).
- 3) Türk kanunlarına göre tesis edilmiş bulunup yabancı memleketlerle iş yapan banka ve sigorta şirketleri.
- 4) Uluslararası nakliye ve komisyon işleriyle fiilen uğraşanlar (Hariçte müesses nakliyat şirketlerinin, münhasıran kendi işleri ile iştigal ve merkezleri adına hareket etmek üzere Türkiye'de kurmuş oldukları şube, acenta ve mümessillikleri hariç).

5) Turizm müessesesi belgesini haiz turizm müessese ve büroları.

- 6) Uluslararası, mahiyette ve hariçle temas veya işbirliği zaruri olan büyük inşaat, tesisat ve montaj işleri ile iştigal eden müesseseler.
- 7) Yukarıdaki fıkralar dışında kalıpta yaptıkları iş ve hizmetler karşılığında memlekete döviz getirdiğin tevsiik eden şahıslar.

II — Yukarıda sayılanlardan 6 ıncı maddede yazılı hallerde Maliye Bakanlığınca diğer hallerde Merkez Bankasınca döviz tahsisi yapılır.

III — Tahsis olunan döviz miktarları şöyledir :

**Ticari maksatlarla yurt dışına yapılacak seyahatlere
tahsis edilecek döviz miktarları**

I — a) GENEL LİSTE

Derece	Gelir veya kurumlar vergisine matrah teşkil eden ticari kazanç TL.	Verilen Yevmiye \$.	Yıllık seyahat müddeti	İstihkak yekûnu \$.
1	5.000.000.- ve daha yukarı	40	100	4.000.—
2	1.000.000.- — 5.000.000.-	40	80	3.200.—
3	500.000.- — 1.000.000.-	30	60	1.800.—

Derece	Gelir veya kurumlar vergisine matrah teşkil eden ticari kazanç TL.	Verilen Yevmiye \$.	Yıllık seyahat müddeti	İstihkak yekûnu \$.
4	300.000.- — 500.000.-	25	50	1.250.—
5	125.000.- — 300.000.-	25	40	1.000.—
6	60.000.- — 125.000.-	20	35	700.—
7	20.000.- — 60.000.-	20	30	600.—
8	Zarar — 20.000.-	20	20	400.—

b) SANAYİCİLERE AİT LİSTE

Derece	Gelir veya kurumlar vergisine matrah teşkil eden ticari kazanç TL.	Verilen Yevmiye \$.	Yıllık seyahat müddeti	İstihkak yekûnu \$.
1	5.000.000.- ve daha yukarı	50	200	10.000.—
2	1.000.000.- — 5.000.000.-	40	120	4.800.—
3	500.000.- — 1.000.000.-	35	90	3.150.—
4	300.000.- — 500.000.-	30	80	2.400.—
5	125.000.- — 300.000.-	25	70	1.750.—
6	60.000.- — 125.000.-	20	60	1.200.—
7	20.000.- — 60.000.-	20	50	1.000.—
8	Zarar — 20.000.-	20	40	800.—

II — DÖVİZ GELİRİ SAĞLAYANLARA AİT LİSTE

Derece	Yıllık döviz geliri \$ olarak	Verilen yevmiye \$.	Yıllık Seyahat müd.	İstihkak yekûnu \$.
1	2.000.000.- ve daha yukarı	50	200	10.000.—
2	1.500.000.- — 2.000.000.-	50	120	6.000.—
3	1.000.000.- — 1.500.000.-	50	100	5.000.—
4	750.000.- — 1.000.000.-	50	80	4.000.—
5	500.000.- — 750.000.-	40	70	2.800.—
6	250.000.- — 500.000.-	40	60	2.400.—
7	50.000.- — 250.000.-	30	50	1.500.—
8	10.000.- — 50.000.-	20	40	800.—

III — BANKALARA AİT LİSTE

Derece	Yıllık kurum kazancı TL.	Verilen yevmiye \$.	Yıllık Seyahat müd.	İstihkak yekûnu \$.
1	10.000.000.- ve daha fazla	50	180	9.000.—
2	7.000.000.- — 10.000.000.-	50	150	7.500.—
3	4.000.000.- — 7.000.000.-	40	120	4.800.—
4	2.000.000.- — 4.000.000.-	40	90	3.600.—
5	1.000.000.- — 2.000.000.-	35	75	2.625.—
6	500.000.- — 1.000.000.-	30	60	1.800.—
7	— — 500.000.-	25	50	1.250.—

IV — Kontenjanların hepsinin kullanılması halinde, ek döviz tahsisi için zaruret bulunduğunu inandırıcı belgelerle tevsiki suretiyle Merkez Bankası'na yeni den döviz tahsisi yapılabilir. Ancak bu ek tahsislerin toplam, ilgili cetveldeki istihkak yekûnunun % 10 unu geçemez.

V — Ticarî seyahat döviz tahsisleri avans mahiyetinde olup mahsuba tâbidir. Yıllık kontenjanlar 1 Mayıs'ta başlayıp 30 Nisanda sona eren bir devre için tahsis olunur. Bu kontenjanlar müteaddit seyahatlere bölünebilir. Yıllık istihkakın ertesi döneme devri caiz değildir. Ancak dönem sonunda çıkılan seyahatlerde mahsup her iki dönem için gün adedine göre yapılabilir.

VI — İhracatçılar, uluslararası nakliye ve uluslararası komisyon işleri ile iştigal edenlere ticarî seyahat döviz tahsisinde, devre başına takaddüm eden takvim yılı zarfında brüt olarak yurda getirilerek Türk parasına çevrildiği tevsih edilen döviz hasılatları esas alınır.

Uluslararası nakliyat ve komisyonculuk işleri ile iştigal edenlerin Türkiye'de Türk parası ile tahsil ettikleri dış sefer navlunları ile Türk parası ile mahsup suretiyle tahsiline cevaz verilen hallerde, dış muamelelere taallük eden komisyonlar, yurda getirilmiş döviz sayılır.

VII — İthalâtçılar, sanayi erbabı, banka ve sigorta şirketleri, inşaat ve te-

sisat işleriyle uğraşanlar turizm müessesesi ve büroları bir evvelki yıl gelir veya kurumlar vergisi matrahına dahil olan ticarî kazançları üzerinden sınıflandırılır. Zarar beyan edenlerden bir yıl önce de zarar beyan etmiş olanlara döviz tahsis edilmez. Bunlardan aynı zamanda döviz hasılatı sağlayanlar diledikleri takdirde yukarıdaki fıkra göre seyahat dövizini alabilirler. Bankalar bu hükümden müstesnadır.

VIII — İthalâtçılara seyahat dövizini tahsis edilebilmesi için önceki dönemde asgarî 20.000.- dolarlık ithalât yapmış (Yeni işe başlayanlarda tahsis alınmış) olduklarının tevsiki şarttır.

IX — Bir dönem içerisinde kurulan veya ticarî seyahat dövizini almayı gerektiren bir işle iştigale başlayan müesseseler yalnız iki dönem için yeni işe başlamış sayılır. Yeni işe başlayan sanayiciler turizm müessesesi ve büroları inşaat, tesisat ve montaj müesseseleri için fiilen bir tesis kurmuş olmak veya iş deruhte etmiş olmak kaydı aranmaz. Bunların işe başlama durumları ilgili bakanlık ve meslekî teşekküllerden alacakları bir belge ile tevsik olunur.

X — Yeni işe başlayanlara iki dönem için günde 20 dolar hesabıyla 15 günlük seyahat dövizini tahsis olunur. Döviz gelirleriyle mütenasip olarak seyahat dövizini alacaklara yeni işe başladıkları veya müteakip dönem içinde fiilî döviz gelirlerine tekabül eden miktarlar tahsis olunabilir.

Yeni işe başlayanlardan ödenmiş sermayesi bir milyon ve daha fazla olan teşebbüslere ilgili cetvellerin 3 ncü derecesinde yazılan miktarlar tahsis olunur.

Vergi matrahlarına göre seyahat dövizini alanlardan dileyenlere, işe başladıkları dönemi takip eden dönemde, umumi listeye göre, döviz tahsis edilebilir.

XI — Yıllık ihracat tutarları, navlun veya döviz hasılatının tesbiti için yetkili bankalardan vergi matrahları için ilgili vergi dairelerinden alınacak bir belgenin ibrazı şarttır.

XII — Yıllık döviz istihkakı şirket ve kurum başına ve bunların yalnız merkezleri için ferdî teşebbüslerde de teşebbüs başına tahsis edilir. Şirket kurum ve ferdî teşebbüslerin şubeleri için ayrıca ticarî seyahat dövizini tahsis edilmez. Merkezleri yurt dışında olupda Türkiye'de faaliyet gösteren şirket ve kurumların Türkiye'deki merkez şubeleri adına ticarî seyahat dövizini tahsis olunabilir.

XIII — Ticarî seyahat için talepler teşebbüslerin merkezlerince yapılır. Şirket veya kurumların fiilî idare merkezlerinin başka bir mahalde olması halinde fiilî idare merkezi döviz muameleleri bakımından merkez olarak addedilir.

XIV — Seyahat dövizleri ancak :

a) Şirket ve kurumlarda, bunlar namına şirket veya kurumların bilfiil idaresi ile meşgul ortak, mes'ul müdür veya devamlı hizmet akdi ile bağlı bulunan memurlarına,

b) Ferdî teşebbüslerde teşebbüs sahiplerine veya bunların mes'ul müdür veya devamlı iş akdiyle bağlı bulunan memurlarına, tahsis olunur.

XV — Ticarî seyahat dövizleri en geç dövizin alındığı seyahat yılının sonundan itibaren 4 ay içerisinde ilgililerin pasaportlarındaki çıkış ve giriş tarihlerine göre tespit edilecek gün esası üzerinden III. maddede verilen cetvellerdeki miktarların tatbiki suretiyle mahsuba tabidir. Yıl içerisinde kullanılmayan dövizlerin seyahat dönüşünde iadesi mecburi olup iade edilen miktarlar o yılın bakiye kontenjanına ilâve edilir. Ölüm halinde

hesaplar Merkez Bankasınca re'sen kapatılır.

Bir dönem sonunda kapatılmayan avans bakiyesi on günlüğü geçmediği takdirde bu miktar müteakip dönem genel döviz kontenjanından indirilir.

XVI — Mahsup sırasında, pasaporttaki giriş-çıkış kayıtlarına göre hesaplanarak günlerin toplamı, ilgili cetveldeki gündelikler üzerinden tahsis edilen dövizlere tekabül eden gün adedinden fazla ise, bu durumda olanlar ilgili kambyo mercilerine bildirilir.

XVII — Kambyo mercileri yurt dışında fazla kaldığı sürece yeterli dövizin nereden temin edildiğinin veya bu günler zarfında nasıl geçinildiğinin inandırıcı belgelerle 1 ay içinde tevsiki hususunda ilgililere tebligatta bulunurlar. Gerekğinde belge ibrazı için kambyo mercilerince ek süre verilebilir. Tevsik mükellefiyeti yerine getirilmez veya belgeler inandırıcı görülmez ise icabı hale göre ilgililer hakkında kanunî kavuşturmaya geçilir veya müteakip dönemler döviz istihkakı kesilerek Merkez Bankasına gerekli talimat verilir. Bu konuda yurt dışında borçlanıldığı iddiası kabul edilmez ve bu maksatla döviz tahsisi yapılmaz.

XVIII — Ticarî seyahat dövizini almak için lüzumlu belgeler ve bunların tanzimi ise şöyledir.

a) İthalâtçılar İçin :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Bir evvelki yıl bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı tasdikli ve gelir vergisi tahakkuk fişi (Aslı görülecek)
4. — \$. 20.000.- lık ithalâtın bilfiil

yapıldığının bankalar kanaliyle tevsiki (1 hesap yılında). Yeni işe başlayan ithalâtçılar için \$. 20.000.- lık tahsis almaları lâzımdır. Kota olanlarda döviz tahsis mektuplarının tarih ve No'ları belirtilmeli ayrıca akreditiflerin mutemetsiz açıldığına dair şerh konulmalıdır.

5. — İthalâtçı vesikası
6. — Sirküler
7. — Sicili ticaret gazetesi

b) İhracatçılar İçin :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Bir sene içinde \$. 10.000.- lık ihracat yaptığının tevsiki ve dövizlerin yurda getirilip TL. sına çevrildiği şerhi
4. — İhracatçı vesikası
5. — Sirküler
6. — Sicili Ticaret Gazetesi

c) Sanayiciler İçin :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Sanayi odasından alınacak 5590 sayılı kanunun 3 ncü maddesindeki evsafa uygun sanayici vasfını haiz olduğuna dair belge
4. — Bir evvelki yıl bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı tasdikli ve gelir vergisi tahakkuk fişi (Aslı görülecek)
5. — Sirküler
6. — Sicili Ticaret Gazetesi
7. — Yeni işe başlayanlar için sanayi odasından bir belge.

d) Sigorta Şirketleri ve Bankalar İçin :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Sirküler
4. — Bir evvelki yıl bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı tasdikli ve gelir vergisi tahakkuk fişi (Aslı görülecek)
5. — Sicili Ticaret Gazetesi

e) Komisyoncular İçin :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Döviz hasılatı (Bir evvelki takvim yılında brüt \$. 10.000.- lık dövizin yurda getirilerek Türk parasına çevrildiğinin tevsiki)
4. — Uluslararası komisyoncu olduğuna ve nezdlerinde bir dosyası mevcut olduğuna dair kambiyo müdürlüğünden alınacak bir belge
5. — Sirküler
6. — Sicili Ticaret Gazetesi

f) Armatörler İçin :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Döviz hasılatı
4. — Armatör olduğuna dair Liman Müdürlüğünden belge
5. — Sirküler

6. — Sicili Ticaret Gazetesi

g) Turizm Müessesesi ve Büroları İçin :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Bir evvelki yıl bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı tasdikli ve gelir vergisi tahakkuk fişi (Aslı görülecek)
4. — Turizm belgesi
5. — Ticaret Odasından Turizm ve Seyahat acentası olduğuna dair belge
6. — Sirküler
7. — Sicili Ticaret Gazetesi

h) Beynelmîl Nakliye Şirketleri :

1. — Müracaat mektubu
2. — Beyanname
3. — Döviz hasılatı (Bir evvelki takvim yılında)
4. — Uluslararası nakliye şirketi olduğuna dair Kambiyo Müdürlüğünden bir belge
5. — Sirküler
6. — Sicili Ticaret Gazetesi

XIX — Ticarî seyahat dövizini almak için istenen belgelerden

- a) Müracaat mektubu
- b) Beyanname
- c) Taahhütname

örnekleri ektedir.

İstanbul Üniversitesi
İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI
ANA TÜZÜĞÜ

(26/4/1969 tarihli Olağanüstü Genel Kurulda kabul edilmiştir)

I. KURULUŞ, MEVZU ve GAYE :

**Madde: 1) ADI ve
MERKEZİ**

1. Mart. 1943 tarihinde, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun olanları kapsıyan «İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ» kurulmuştur.

Cemiyetin kuruluş yeri ve merkezi İstanbul'dadır. Bu tüzük ile tesbit ve tayin edilen şartlara göre merkeze bağlı şubeler ile irtibat büroları açılabilir.

II. ÜYELİK :

**Madde: 2) CEMİYETİN
MEVZUU VE
GAYESİ**

1) Memleketin ilmî, sıhhi, bedîî ve terbiyevî seviyesiyle birlikte İktisadî seviyesini de her bakımdan yükseltmeye çalışmak,

2) Üyeler arasında ilmî, meslekî, sosyal bağlantıları, maddî ve manevî dayanışmayı arttırmak,

3) İktisadî ve Sosyal konularda eserler yazdırmak ve araştırmalar yaptırmak, konferanslar tertip ettirmek, öğretici kurslar düzenlemek, neşriyatta bulunmak, (Dergi çıkarmak).

4) Üyelerin meslekî teminatını sağlamak için çalışmalarında bulunmak, iş imkânları ve iş sahaları hazırlamak,

5) Şubeler, lokaller açmak, irtibat büroları ve tesisler kurmak,

6) Kütüphane, konferans salonu ve öğrenci yurtlarını içine alacak şekilde düzenlenecek ve genişletilecek Cemiyet tesislerini aydınların istifadelerine devamlı açık bulundurmak,

7) Gerek azasının ölümü halinde ve gerekse yardıma muhtaç mezunlarımıza ve varislerine yardım sağla-

mak üzere «Yardım sandığı» kurmak, veya bu maksatlar için grup sigortası yaptırmak,

8) Üyelerini bir meskene kavuşturmak için mesken kooperatiflerinin kurulmasına yardımcı olmak,

9) Beynelmilel İktisat Aleml ile münasebet tesis etmek; dışarda ve içindeki benzer konfederasyonlarla, teşekküllerle işbirliği yapmak,

10) Yurt içinde ve dışında zaman zaman tetkik gezileri tertip etmek,

11) Yüksek öğretim yapan gençlerin boş zamanlarını değerlendirmek üzere: sosyal, ekonomik ve sportif faaliyetlerle destek olmak.

III. CEMİYET ORGANLARI :

Madde: 3) KURUCU ÜYELER

1) Turhan KENTBAY, Tekel Gnl. Müd. Müskirat Fab.lar Şubesi Hesap Kontrol memuru.
Şişli Bomonti Samanyolu Sokak, Refik Ap. No: 62/2
ŞEHİR

Hasan GÜRÜN
Tekel Genel Müd. Müskirat Fabr.'lar Şubesi Hesap Kontrol Memuru,
Kadıköy Yeldeğirmeni Sokak No: 65
ŞEHİR

Rifat KOSAL
Sümerbank Yerli Mallar Pazarları Konfeksiyon ve Hususi Fabr.lar Şubesinde Memur.
Cumhuriyet Cad. No: 221
ŞEHİR

Faruk FENİK
Vatan Gazetesi Sekreter ve Muharrirlerinden
Kızıltoprak Kuyubaşı No 14.
ŞEHİR

Hayrettin PAKER
Yaşat T.A.Ş. Murahhas Azası
Ayaspaşa Ulusal Apt. Daire: 13
ŞEHİR

Sami VARDAR
Manifatura İthalât T.A.Ş. de Veznedar
Refikpaşa Cad. Tunçkök Apt. Vezneciler
ŞEHİR

Halûk TATARAĞASI
İktisat Fakültesi Doktora Talebesi
Bostancı İçerenköy Cad. No 80
ŞEHİR

**Madde: 4) CEMİYETİN
ÜYELERİ**

Cemiyetin tabii, aslî ve fahrî olmak üzere üç türlü üyesi vardır:

a) Tabii Üyeler: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Lisans ve Doktora Mezunlarıdır.

b) Aslî Üye : Tabii üyelerden medenî haklara sahip ve bu haklarını kullanmağa ehil bulunanlardan Cemiyete kayıt yaptırmış olanlar..

c) Fahrî Üye : Cemiyetin gayesine büyük yardımı dokunan muteber şahsiyetler ile Fakültemizde Dekanlık ve öğretim kadrolarında bulunmuş ve bunlara bu paye verilebilir.

**Madde: 5) ÜYELİK HAK-
KININ DOĞUŞU**

a) Tabii üyelik, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden lisans veya Doktora mezunu olma ile,

b) Aslî üyelik, üye olma dilek fişini dolduran tabii üyenin Yönetim Kurulunun ilk toplantısında dileğinin kabulü ile,

c) Fahrî üyelik ise, Yönetim Kurulunun tam mevcutlu toplantısında alınacak karar neticesi Cemiyet Divanına yazılacak teklif üzerine müştereken ve 2/3 nisapla toplanıp 2/3 ekseriyetle alınacak karar gereğince kabul edilme neticesi doğar.

**Madde: 6) ÜYELİĞİN SON
BULMASI**

a) **İstifa Suretiyle:** İstifayı arzu eden üyenin, yazılı olarak başvurup karar alması ve Cemiyetler Kanunundaki istifa hükümlerini yerine getirmesi şarttır. (Bu gibi üyelerin tekrar cemiyete alınmaları mümkün değildir).

b) **İhraç Suretiyle :** Tutumu ve faaliyetleri Cemiyet üyelikleriyle bağdaşmayan:

1) Aslî üyenin ihracı yönetim kurulunun tam mevcutlu toplantısında ittifakla alınan kararla

2) Fahrî üyenin ihracı ise, Yönetim Kurulunun teklifi üzerine Cemiyet Divaniyle müştereken ve 2/3 nisapla toplanıp 2/3 ekseriyetle alınacak kararla olur.

Her iki halde de ihraç edilen Genel Kurul'da itiraz hakkı vardır. Ancak, Genel Kurul kararı kesindir. İhraç edilen üye Genel Kurul kararı ile tekrar üyeliğe alınabilir.

III. CEMİYET ORGANLARI :

**Madde: 7) CEMİYET
ORGANLARI**

«İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti» İstanbul'da bulunan bir Cemiyet Merkezi

ile Merkeze bağılı şubeler ve irtibat Bürolarından teşekkül eder.

Cemiyet Merkezinin Organları :

- 1) Genel Kurul,
- 2) Cemiyet Divanı,
- 3) Merkez Yönetim Kurulu,
- 4) Merkez Denetleme Kurulu.

Bir üyenin «Genel Kurul hariç» yukarıdaki organların birinden fazlasına seçilmesi caiz değildir.

Madde: 8) GENEL KURUL

Son Sene aidatını ödemiş olan aslı üyelerin teşkil ettikleri ve ancak toplantıya katılanların oy sahibi bulundukları bir kuruldur. Toplantıda bulunmayanlar başkaları tarafından temsil edilemezler.

a) Alelâde Toplantı :

Yılda bir defa ve Nisan ayı içinde yapılır. Yönetim Kurulu en az bir hafta önceden yapacağı davet üzerine toplantının yerini, tarihini, saatini ve gündemini günlük iki gazete ile duyurur. Genel Kurul, Cemiyet merkezinin bulunduğu İstanbul'da toplanır. Toplantıda adi ekseriyet aranır. İlk toplantıda ekseriyet temin edilemediği taktirde Genel Kurul bir hafta sonraya bırakılır; Ve keyfiyet en az üç gün önce mahalli iki gazete ile ilân edilir. İkinci toplantıda ekseriyet aranmaz.

b) Olağanüstü Toplantı :

Kayıtlı aslı üyenin beşte biri; Cemiyet Divanı veya Yönetim Kurulu veyahut ta Denetçiler ekseriyetle karara varmak şartıyla Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilirler. Davet ve toplantı usulü alelâde toplantıda olduğu gibidir.

C — GÖREV VE YETKİLERİ :

- 1) Cemiyet Divanı'nın, Yönetim Kurulu'nun ve denetleme kurulu'nun raporlarını hesap ve bütçelerini tetkik eder. Cemiyet Divanını, Yönetim Kurulu ve denetleme kurulunu ibrâ ederek yenilerini seçer.
- 2) Cemiyetin maksat ve gayelerine elverişli gayri menkullerin alınmasını veya alınmış olanların satılmasını veyahutta başka gayrimenkuller kiralınmasını karara bağlar ve bunlar için Yönetim Kuruluna yetki verir.
- 3) Lüzum gösterilen ahvalde ana tüzüğü değiştirir veya açıklamasını yapar.

4) Yönetim Kurulunca teklif edilen fahrî üyeliklere ait teklifleri inceler ve karara bağlar.

5) Cemiyetin maksat ve gayelerine, hak ve menfaatlerine taallük eden hususlarda lüzumlu görülecek diğer kararları alır.

6) Cemiyetin feshi cihetine gidebilir.

D — ÇALIŞMASI :

Genel Kurul, Yönetim Kurulunun başkanı, başkan bulunmadığı hallerde Yönetim Kurulunun bir üyesi o da yok ise toplantıda bulunan en eski üyelere biri tarafından açılır. Nisabın kontrolü yapıldıktan sonra işarı oy ile bir Reis, bir Reis Vekili ve lüzumu kadar da kâtip seçer. Çalışmalar, aksine karar alınmadıkça gündemdeki sıraya göre yapılır. **Ana tüzü - gün tadili hariç olmak üzere**, mevcudun beşte birinin teklifi ve oyu ile gündeme ilâveler yapılabilir. **Açık oy ile alınan kararlarda eşlilik olduğu takdirde Reis' in oyu iki sayılır.** Cemiyet organlarının seçimi kapalı oy ile yapılır. Herhangibir karar için de kapalı oy usulüne gidilmesine karar alınabilir.

Toplantı sonunda Genel Kurul tutanakları, Reis veya Reis Vekili ile kâtiplerden ikisi tarafından imzalandıktan sonra gerekli kanunî formalitelerin ikmâli için Yönetim Kuruluna teslim edilir.

Madde: 9) CEMİYET DİVANI

a) **Teşekkül tarzı** : Cemiyet Divanı; 15 yılını doldurmuş aslî üyelerle asgari 3 yıl Merkez veya Şube Yönetim Kurullarında vazife almış üye ve denetçiler arasından 11 aslî, 5 yedek olmak üzere, Genel Kurul tarafından, üç yıl süre için seçilirler.

Cemiyetin ilk Kurucu üyeleriyle Cemiyet Merkezi veya Şube Yönetim Kurullarında başkanlık yapmış olanlar Divanın tabîi üyesi olup, oylamaya iştirak ederler.

Cemiyet Divanı ilk toplantısında kendi aralarında bir Başkan ve bir Başkan vekiliyle Divan Sekreterini seçerler. Cemiyet Divanında toplanma nisabı asgari 7'dir. Görev sürelerinin hitamından önce seçilen üyelerin herhangi bir sebeple üyelikleri düşer ve yedeklere rağmen seçilen üye adedi yediden az olursa ilk Genel Kurul toplantısında eksik üye adedi kadar yeniden üye seçilir. Yeni seçilenlerin Cemiyet Divan üyesi, sıfatı ilk seçilenlerin üyelik süresinde diğerleriyle birlikte sona erer. Divan üyelik sıfatı sona eren üye yeniden seçilebilir.

b) VAZİFE ve YETKİLERİ :

- 1) Gelecek ilk Genel Kurul toplantısına kadar muteber olmak üzere tüzük maddelerini tefsir etmek,
- 2) Cemiyetten çıkarılan üyelerin, vaki itirazı üzerine durumlarını inceleyip, keyfiyeti ilgiliye ve Genel Kurul'a bildirmek,
- 3) Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmak,
- 4) Lüzum görülen hususları tetkik ettirmek için Yönetim Kuruluna ve Murakıplara teklifte bulunmak,
- 5) Cemiyet merkezi ile şubeler ve irtibat büroları arasındaki münasebetlerin tanzimini sağlamak,
- 6) Genel Kurul tarafından kendisine tevdi edilen hususları tetkik ve karara bağlamak,
- 7) Merkez Yönetim Kurulunun hazırladığı yönetmelikleri tetkik ve tasdik etmek,
- 8) Cemiyet Merkezi ve Şube Yönetim Kurulları seçimleri, Genel Kurullarının mutlak ekseriyetinin iştiraki ile yapılmamışsa; seçilen Yönetim Kurullarının işe başlayabilmesi için Cemiyet Divanı seçimleri tasdik eder. Yönetim Kurulları seçimi hakkında kanun ve usuller bakımından bir itiraz yoksa Divan bu seçimleri tasdikle mükelleftir.

c) ÇALIŞMASI :

Cemiyet Divanı, re'sen, Yönetim Kurulunun, murakıpların veya Divan Heyeti reisinin göstereceği yazılı lüzum üzerine toplanır. Dâvetiyelerde toplantı tarihi, yeri, ve saati bildirilir.

d) KARARLARI :

Divan kararları kat'idir. Bu kararlara karşı yalnız Genel Kurulda itiraz bulunulabilir.

**Madde: 10) MERKEZ
YÖNETİM
KURULU**

Genel Kurul tarafından, aslı üyeler arasından ve oy sırasına göre bir yıl için seçilen 9 aslı ve 5 yedek üyeden teşekkül eder.

Ayrıca, üye adedi 250 den fazla olan Şubeler kendi yönetim Kurullarınca kendi aralarından bir'er: 250' nin altında üyesi olanlar ise, müstereken aynı şekilde seçecekleri (bir) üyeyi, Merkez Yönetim Kuruluna seçerek (Şube temsilci)'si olarak gönderirler.

Şube temsilcilerinin yol ve diğer masrafları mensup oldukları şubelerce karşılanır.

Yönetim Kuruluna seçilen aslı üyeler en çok 3 işgünü

içinde toplanarak aralarında aşağıdaki gibi vazife taksimi yaparlar:

- 1 Genel Başkan
- 1 Genel Başkan Vekili,
- 1 Genel Sekreter,
- 1 Genel Muhasip,
- 1 Genel Veznedar,
- 4 Üye

Şube Temsilcileri

a) GÖREV VE YETKİLERİ :

- 1) Cemiyetin idarî ve malî ve resmî faaliyetlerini ana tüzükteki hükümler dairesinde yürütmek,
- 2) Gerektiği taktirde fikir ve tecrübelerinden istifade edilecek üyelere danışma heyetleri kurmak (Danışma Heyetlerinin adedini ve her birinin terki-bini Yönetim Kurulu tayin eder. Bu heyetler yalnız kendilerine sorulan hususları inceler ve neticesini Yönetim Kuruluna bildirirler. Yönetim Kurulları Danışma Heyetlerinin mütaleaları ile bağlı değildir. Ancak bu heyetlere sorulan hususlarla alınan cevaplar özet olarak karar defterine geçer, heyetin raporu dosyasında saklanır).
- 3) Cemiyetin yıllık bütçesini hazırlamak ve bir sene-ki bütçeye ait hesabı kat'i hülâsalarını genel Kurul'a takdim etmek,
- 4) Cemiyetin gaye ve maksadından diğân faaliyetler için yönetmelikler hazırlamak ve bunları Cemiyet Divanının tasdikine ibraz etmek,
- 5) Cemiyetin faaliyetleri ile ilgili bilumum defter ve kayıtları tutmak,
- 6) Devre sonlarında faaliyetleri ile alâkalı raporları ve bütçeleri Genel Kurul'a takdim etmek,
- 7) Anatusükte kendisine tanınan ve Cemiyetler Ka-nununun derpiş ettiği vazifeleri ifa ve yetkileri kul-lanmak,

b) İŞ BÖLÜMÜ :

- 1) **Genel Başkan:** Cemiyeti dahil ve hariçte temsil eder. Ve Yönetim Kurulunca karara bağlanmış bulu-nan idarî tasarruflarda Genel Sekreter ile, malî ko-nularda ise Genel Muhasip ile birlikte Cemiyeti taah-hüde sokan bilumum evrakı imzalar.

2) **Genel Başkan Vekili** : Genel Başkanın bulunmadığı zamanlarda aynı yetkilerle vekâlet eder,

3) **Genel Sekreter** : Genel Başkan ve Genel Başkan vekili bulunmadığı zamanlarda onların tabîi vekili olup, toplantı zabıtlarını ve kararlarını tanzim eder, kayıtları tutar ve alınan kararların neticelenmelerini sağlar.

Yönetim Kurulunca karara bağlanmış bulunan idarî muamelâta ait her türlü vesaiki Genel Başkan, bu - bulunmadığı hallerde Başkan yardımcısı ile birlikte imzalar.

4) **Genel Muhasip** : Cemiyetin bilumum hesaplarını tutar veya tutturur, Genel Yıllık bütçeyi hazırlar, masraf ve gelir vesikaları ile banka ve gayrimenkullerin gerektirdiği işlemleri Genel Başkan ile birlikte yürütür.

Yönetim Kurulunca karara bağlanmış bulunan malî konularda cemiyeti taahhüde sokacak bilumum evrakı, Genel Başkan bulunmadığı hallerde, Genel Başkan Yardımcısı ile birlikte imzalar.

5) **Genel Veznedar** : Cemiyete ait nakid ve diğer bilumum menkul kıymetleri muhafaza eder, demirbaş kayıtlarını tutar.

Cemiyet kasasında, Yönetim Kurulunun alacağı karar gereğince; asgari 500,- azami 1.500,- TL. sı bulundurulur. Fazlası Cemiyet adına açılacak muhtelif Banka hesaplarında toplanır. Her sarfiyatın belgeye bağlanması şarttır. Ancak, özel hallerde, her biri 50,- TL. (Elli lira)'yı ve bir yılda toplamı 500,- TL. (Beş yüz lira)'yi aşmayan masraflar için Genel Başkanın imzalayacağı vesikaya itibar olunur.

c) ÇALIŞMASI :

1) Yönetim Kurulu kendilerini seçen Genel Kurulun kararlarını kongreyi takiben bir ay içinde üyelere duyurur.

2) Yönetim Kurulu kararları ekseriyetle alınır. Oylarda eşitlik halinde Genel Başkanın oyu çift sayılır.

3) Üst üste mazeretsiz olarak 3 toplantıya iştirak etmiyen Yönetim Kurulu üyeleri mustafi addolunurlar; ve yerlerine oy sırasına göre yedek üyeler getirilir.

Şube temsilcileri bu hükmün dışındadırlar.

**Madde: 11) MERKEZ
DENETLEME
KURULU**

a) KURULUŞ:

Genel Kurul tarafından ve aslı üyeler arasından bir yıl süre için 3 asil ve 2 yedek denetçiden kurulur.

b) GÖREV VE YETKİLERİ :

Cemiyetin bütün hesaplarını ve her türlü muamelelerini diledikleri zaman Genel Kurul namına tetkik ve murakebe ederler. Ve keyfiyeti bir raporla Genel Kurula açıklarlar.

Ayrıca, Cemiyet Divanının lüzum görmesi halinde şube ve irtibat bürolarını da denetler.

IV. ŞUBELER ve İRTİBAT BÜROLARI :

I — SUBENİN TARİFİ :

**Madde: 12) ŞUBE VE
İRTİBAT
BÜROLARI**

Şubeler, bu Ana tüzük ile tesbit ve tayin edilen gayeyi gerçekleştirmek amacı ile kurulan merkeze bağlı teşekküllerdir.

1 — K u r u l u ş u :

**A) ŞUBELERİN KURULMASI İÇİN ARANACAK
ŞARTLAR :**

- a) Şube açılması istenen il hudutları dahilinde ikâmet etmekte olan mezunlardan asgari 25'inin yazılı talebi.
- b) Taliplerin kendi aralarından gösterecekleri beş kişilik bir müteşebbis heyetinin isim ve adreslerinin Cemiyet Merkezine bildirilmesi.

B) MÜSAADE :

Şube açılması talebi Cemiyet Merkezi Yönetim Kurulunun ve Cemiyet Divanının yapacağı müşterek bir toplantıda müzakere edilir ve mevcudun ekseriyetiyle karara bağlanır.

2 — Ş u b e n i n A ç ı l m a s ı :

Cemiyet Divanının mütalâasına dayanılarak, Merkez Yönetim Kurulu; Şubenin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirine müracaatla gereken muameleyi tamamlayacak müteşebbis heyete yazılı müsaade verir. Müteşebbis Kurucu Heyet: 1 Başkan, 1 Başkan Vekili, 1 Kâtip, 1 Muhasip veznedar ve 1 Üyeden ibaret olmak üzere 5 kişidir.

3 — Şubenin Organları :

A) ŞUBE KONGRESİ :

Cemiyetin kayıtlı üyelerinden şubenin kurulduğu il hudutları dahilinde ikâmet eden veya vazife görmekte olan aslî üyelerden meydana gelen senede asgarî bir defa belirli tarihte bu Ana tüzük hükümlerine göre, yapılan kuruldur. Şube kongresi Merkez Genel Kurul toplantısından en az bir ay önce ve aynı usul dairesinde toplanır. Toplantıda; Şube Yönetim Kurulu için oy sırasına göre: 7 aslî ve 4 yedek Şube Denetim Kurulu için 3 aslî ve 2 yedek üye seçilir.

a) Kongre : Şube Yönetim ve denetim kurullarının raporlarını tetkik eder.

b) Kongreye iştirak : a) **Şube üyeleri**, Merkezde yapılan Genel Kurul toplantısında son yılın Cemiyet aidatını ödediğine dair belge ibraz etmek şartıyla oy kullanabilirler, b) **Şube Kongrelerine**, son yıl cemiyet aidatını ödemiş şube aslî üyeleri ile Cemiyet Merkez Yönetim Kurulunun tensip edeceği (azami beş) deleg ve Cemiyet Divanı üyeleri iştirak edebilirler c) **Oy** hakkını ancak Kongreye iştirak edenler kullanabilirler.

B) ŞUBE YÖNETİM KURULU :

Şube kongreleri tarafından seçilen 7 asil ve 4 yedek üyeden ibarettir. Kendi kongrelerinin tevdi edeceği işleri 1 yıl müddetle yürütürler.

C) ŞUBE DENETLEME KURULU :

Şube kongreleri tarafından ve şube üyeleri arasından bir sene için seçilen 3 asil ve 2 yedek denetçiden kurulur.

Şube Yönetim Kurulunun hesaplarını, şube kongresi namına tetkik ve denetleyerek keyfiyeti bir raporla kongrelerine ve merkez Yönetim Kuruluna bildirirler.

D — ŞUBELERİN GÖREV VE YETKİLERİ :

Şubeler, bulundukları mahallerde 2. nci maddede zikredilen hususlara uygun olarak faaliyette bulunurlar, Ancak, Merkezi ilzam edecek hiçbir tasarrufta bulunamazlar. Bu cümleden olarak kendi iş icapları dışında resmî makamlarla temasa geçemezler. Ana tüzüğün tadili ve Cemiyetin feshi hususlarında kendi organlarınca karar alamıyacakları gibi Merkezden yetki de isteyemezler.

Şube Yönetim Kurulunun; bu madde ve sair cemiyet Ana tüzüğüne aykırı hareketi tesbit edildiği takdirde:

Cemiyetin Merkez Yönetim Kurulu, Cemiyet Divanının tasvibini alarak bu Şube Yönetim Kurulunu Iskat ederek en geç 3 ay içinde kongreye gitmek kaydıyla bir geçici Yönetim Kurulu tayin eder.

II — İRTİBAT BÜROLARI :

Üye adedi 25'den az olan bölgelerde talep vukuunda Cemiyet Merkezi ve Cemiyet Divanının müşterek toplantısında üç kişilik bir yönetici kadrosu ile bir denetçi tayin edilerek irtibat büroları açılabilir. İrtibat bürolarının çalışmaları hazırlanacak iç tüzüklerle tesbit edilir.

Cemiyetin gayelerinin tahakkuku için gerekli iç tüzüklerin hazırlanması ana tüzük hükümlerine (madde: 2'ye) bağlı olarak yapılır.

V. MALİ HÜKÜMLER :

Madde: 13) CEMİYETİN GELİRLERİ

1) Kanuni azami miktarı geçmemek üzere ve asgari haddi Genel Kurulca tasvib edilecek miktarda tahsil olunacak üye aidatları,

2) Çeşitli toplantılar ve geziler tertibi, yayın ve sair faaliyetler suretiyle elde edilen hasılat,

3) Üyelerden veya üye olmayanlardan bağış yolu ile elde edilen haklar ve gelirleri,

4) Lokal gelirleri,

Madde: 14) CEMİYETİN ŞUBELERİ

Yıllık gayri safi gelirlerinden % 10 unu Merkez hissesi olarak Cemiyet Merkezine verirler. (Bu paralar şubeler arası yardımlaşmaya tahsis edilmek üzere ayrı bir fonda saklanır.)

VI. DİĞER HÜKÜMLER :

Madde: 15) NİZAMNAME TADİLİ :

Bu Anattüzüğün tadili veya Anattüzüğe madde ilâvesi için gündemin; yapılacak olağanüstü toplantıdan 30 gün önce asgari iki mahalli gazete ile ilân edilmiş olması, tadil veya ilâvesi matlup madde veya maddelerin üyelere uygun vasıtalarla duyurulmuş olması lâzımdır.

Madde: 16) CEMİYETİN FESHİ

Cemiyetin feshi veya tasfiyesi, Yönetim Kurulunun göstereceği lüzum üzerine ve Ana tüzükteki hükümler dairesinde toplanacak fevkalâde Genel Kurul kararı ile yapılır. Bu kararı verebilecek fevkalâde Genel Kurul toplantısında Cemiyete kayıtlı ve aidatını munta-

zam ödeyen aslî üyenin üçte ikisinin hazır bulunması şarttır. Karar hazır bulunan üyelerin ittifakiyle alınır.

Cemiyetin feshi halinde seçilecek 5 kişilik bir Kurul marifetiyle tasfiye muamelesi yapılır. Tasfiye neticesinde kalan menkul ve gayrimenkuller, kıymetler İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Talebelerinin üye olduğu talcbe cemiyetine bırakılır.

**Madde: 17) DEFTER VE
EVRAKIN
MUHAFAZASI**

Cemiyete ait muhasebe muhaberat defterleri ile muhasebe ve sair evrak 5 sene müddetle muhafaza edilir. Cemiyete ait diğer defterler ise, 10 yıl müddetle muhafaza edilir. Bu müddetlerin sonunda bunlar Cemiyetin arşivinde muhafaza edilir veya alâkalı heyetler tarafından zabıt tutularak imha edilir.

Madde: 18) SON HÜKÜMLER

İşbu Ana tüzük de şubelerle alâkalı hükümlerde herhangi bir noksanlığın veya bir ihtiyacın zuhuru halinde meratip silsilesi aynı kalmak kayıt ve şartıyla Merkeze ait hükümler kıyasen tatbik olunur.

Madde: 19) YÜRÜRLÜK

İşbu Ana tüzük kabulü tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

NOT: 26.4.1969 tarihli olağanüstü Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

İngiltere Dışticaret Rejimi

Hüsamettin TUNCAY

(Ticaret Bakanlığı
Başmüfettişi)

Bu yazımızda; dünya sınai mamüller muamele hacminde uluslararası ticaretin %15'ini sağlayan ve tarım ürünleri ile gıda maddeleri için en büyük pazarlardan birini teşkil eden Britanya'nın Dışticaret Rejimini mümkün olduğu kadar kısa bir şekilde özetlemeye çalışacağız.

Büyük Britanya'nın Dışticaret Rejiminin esasını, «Import, Export and Customs Powers (Defence) Act» adlı ve 1939 tarihli İthalât, İhracat ve Gümrük Kanunu teşkil etmektedir. Bu kanun ithalât ve ihracatı düzenlemek ve gerektiğinde menetmek yetkisini, İngiltere Ticaret Nezaretine tanımıştır.

İngiltere'de bizim Ticaret Bakanlığına tekabül eden Ticaret Nezareti (Board of Trade) yukarıda ismi geçen Kanuna istinaden;

— İthalâtı tanzim etmek üzere 1954 tarihli «Import-of goods (control) order,

— İhracatı düzenlemek maksadiyle de 1968 tarihli «The Export of goods (control),

adlı tüzükleri yayınlamıştır. Şüphesiz bu tüzükler, katı bir mevzuat mahiyetinde olmayıp zamanın gereklerine göre yani icap ettikçe revizyona tâbi tutulmaktadır.

Prensip olarak; Birleşik Krallığa mal ithali, lisans alınmasına bağlıdır. Açık ve ferdî olmak üzere iki türlü lisans sistemi uygulanmaktadır.

Açık (umumi) lisans sisteminde; belli malların, belli memleketlerden ithali için Bakanlığa müracaatla ferdî lisans alınması zorunluluğu yoktur. Bakanlık, zamanın icaplarına göre yaptığı değişikliklerle, hangi malların hangi memleketlerden ithal edilebileceğini veya ithal edilemeyeceğini tebliğ etmektedir.

İthalât lisansları itibarıyla dünya üç bölgeye ayrılmıştır.

1 — The Scheduled Territories

Bu gruba aşağıda isimleri yazılı ülkeler dahildir:

Birleşik Krallık Milletler Topluluğu (Kanada hariç), İngiliz mandası devletler, İngiliz protekteryasına dahil devletler, İrlanda Cumhuriyeti, İzlanda, Ürdün, Küveyt, Libya, Güney Afrika, Güney Batı Afrika, Batı Samoa, Muscat ve Umman.

2 — The Dollar Area (Dolar Bölgesi)

Bolivya Kanada, Kolombiya, Kosta Riko, Küba, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Elsalvador, Guatemala, Haiti Hon-

dıras Cumhuriyeti, Liberya, Meksika, Nikaragua, Panama, Filipinler, Birleşik Amerika ve Venezuela, bu bölgeye dahil ülkelerdir.

3 — The Eastern Area (Doğu Bölgesi)

Bu bölgeye dahil memleketler de; Bulgaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Macaristan, Romanya, Polonya, Sovyetler Birliği, Kızıl Çin, Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam'dır.

Daha önceleri bu ayırım beş bölge halinde olup Türkiye, «Relaxation» adlı kısımda yer almaktaydı.

İngiltere'de lisans temdidi yapılmaktadır. Ancak lisansın temdidi için, muteber olduğu devrede bahis konusu malın, ithal edilememiş olması sebebi hakkında Bakanlığın doküman ve ikna edilmesi şarttır. Diğer bir ifadeyle lisanslar otomatik olarak temdit olunmamaktadır. İthalâtta fiyat ve kalite kontrolü mevcut değildir. Serbest rekabetin, kötü malı kocavağı mantalitesi hakimdir. Ve bu da ustalıklı yürütülmektedir.

İhracata gelince; ihracat yapabilmek için ülkemizde olduğu gibi bir «İhracat Ruhsatnamesi» alınması zorunluluğu yoktur. Diğer taraftan mallar ihraç edilirken kalite kontrolüne da tâbi tutulmamaktadır.

İhracata gelince; ihracat yapabilmek için ülkemizde olduğu gibi bir «İhracat Ruhsatnamesi» alınması zorunluluğu yoktur. Diğer taraftan mallar ihraç edilirken kalite kontrolüne da tâbi tutulmamaktadır.

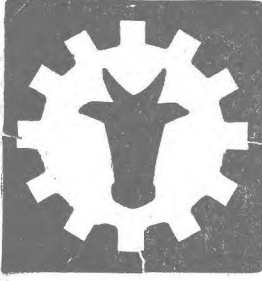
İhracatı tanzim eden «The Export of goods (Control) order» adlı tüzükte doğrudan doğruya ihracı yasaklanan mallar, aşağıda gösterildiği gibi dokuz grupta toplanmıştır:

- Uçak, silâh ve askerî araçlar,
- Atom enerjisi malzeme ve aletleri,
- Elektrik, elektronik ve fennî cihazlar,
- Kimyevi maddeler,
- Maden ve metalleri,
- Makine sanayii mamülleri,
- Nakil vasıtaları malzemesi,
- Kıymetli eşya ve taşlar,
- Coco'ya dahil maddeler,

Yukarıda dokuz grupta toplanmış olan bu malların ihracı, ancak Ticaret Bakanlığının müsaadesi (lisansı) ile mümkündür.

Tüzük'te sayılan bir kısım mallar, Commonwealth'e (Kanada hariç), İrlanda Cumhuriyetine ve Birleşik Amerika'ya ihracı için Bakanlık'dan lisans almak zorunlu değildir. Tüzük'te sayılanların dışında kalan bütün malların ihracı serbest olup, lisans alma mecburiyetine tâbi tutulmamaktadır.

İngiltere'nin Doğu Bloku ülkeleriyle ikili ticaret anlaşmaları vardır. Mezkûr ticaret anlaşmalarıyla bizde yapıldığı gibi ithal ve ihraç edilecek malları gösteren listeler düzenlenmektedir.

Türkiye'de Gümrük Vergilerinin gelişimi ve GATT

Nilüfer YARAL

Osmanlı İmparatorluğu'nda da başka devletlerde olduğu gibi vergiler önceleri daha çok malî maksatlarla alınmıştır. Sadece sınırlardan giren, çıkan ve geçen eşyadan değil, memleket sınırları içinde şehirler ve hisarlar arasında yer değiştiren eşyalardan da iç gümrük resimleri alınmıştır. Önceleri emanet sonraları iltizam ve kesim usulü ile alınan ve suistimale pek elverişli olan iç gümrük vergilerinden başka ağalık, bağ, gedik, kayıkçı hissesi.... gibi değişik isimli pek çok vergi alınmaktaydı.

Tanzimat ıslâhatı ile bu karışık ve çok çeşitli vergileri kaldırarak yerlerine ithalât resmi, ihracat resmi, müruriye konulmuş, devlet memurları vasıtasıyla tarh ve tahsil usulü getirilmiştir. Hem kıymet hem de ağırlık ve sayı üzerinden alınan gümrük resimleri bu devrede kıymet esasına bağlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun gümrük politikasını kapitülasyonlar geniş ölçüde etkilemiştir. Himaye sistemi ve iktisadi prensiplere tamamen aykırı hareket zo-

runda kalınmış, ihracattan yüzde 12, ithalâttan yüzde 45, transitten yüzde 3 oranında vergi alınmıştır. 1861 de ithalât resmi yüzde 8'e, 1883 de yüzde 11'e çıkarılmış olmasına rağmen kapitülasyonlar nedeniyle himayeci bir gümrük politikası tatbik edilememiştir.

Meşrutiyet devrinde yeni bir himaye politikası yürütülmesi amacıyla yeniden spesifik esasa dönmüşse de I. Dünya Savaşı yüzünden bu politika beklenen faydayı sağlayamamıştır.

Lozan Anlaşması kapitülasyonları kesinlikle kaldırmış ve himaye edici gümrük politikası kurulması imkânları sağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti ilk bağımsız gümrük tarifesi 1929 da yürürlüğe koymuştur.

Kısım, fasıl, madde ve kalemlere ayrılma suretiyle metodik bir tasnife tabi tutulan gümrük tarifesi 1827 kalem eşya-yı ihtiva etmekte ve ortalama nisbet yüzde 25 civarında bulunmaktaydı. Tarifede yazılı olmayan eşya, kıymeti üzerinden

yüzde 40 oranında gümrük vergisine tabi tutulmuştur.

1949 tarihli ve 5383 sayılı gümrük kanunu o güne dek çeşitli ve dağınık konulardan tereküp eden mevzuatı bir araya toplamış; fakat 1929 tarih ve 1499 sayılı eski gümrük tarife kanununu aynen yürürlükte bırakmıştı.

1954 de gümrük tarifesi yeniden değiştirilerek, spesifik sistem yerine kıymet esaslı üzerinden vergi alınan advalorem sistemine tekrar dönüşülmüşse de gümrük kanununda birkaç madde hariç mevzuat aynen muhafaza edilerek, yeni tarife cetvelleri bu kanunun sonuna eklenmiştir. Böylece 1954 reformu ile gümrük tarifi- si Bruxelles Nomanklatürüne uygun hale getirilmiş oluyordu.

1960 yılında neşredilen 146 sayılı kanun ise daha ziyade gümrük tarifemizin tarife pozisyonları üzerinde gerekli ayarlamalar sağlayarak Ortak Pazarın ilk ön hazırlığına yol açmıştır.

Nitekim aynı gaye hedef tutularak neşredilen 1961 tarih ve 197 sayılı kanunla bazı vergi oranları düzeltilmiş, ikinci derecede pozisyonlar gözden geçirilerek 11/1/1961 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

474 sayılı 1964 tarihinde neşredilen kanun ise birçok eşyanın vergi oranlarında arttırmalar yapmış fakat tasnif listesine ilişmemiştir.

Bugün Türkiye'de takip edilen gümrük politikasına yukarıda saydığımız taddillerden sonra hem himayeci hem de malî gaye gütmektedir diyebiliriz.

GÜMRÜK TARİFELERİ

Türkiye 6449 sayılı ve 7.1.1955 tarihli kanunla Bruxelles Nomanklatürü ve Kıymet Anlaşmasını imzalayarak uygulama-

ya koymuştur. Bu anlaşmalara göre advalorem vergi sistemi ve milletlerarası kıymet tarifini kabul etmiş bulunuyoruz. Advalorem sisteme bilindiği gibi verginin matrahı eşyanın kıymetidir. Ancak bu kıymet Bruxelles tarifi ile hesaplanmaktadır.

Türk Gümrük mevzuatına göre; sınırlardan içeri ithal edilen, tarifelerde teşkil eder. Türkiye'den ihraç edilen eşya ile transit olarak geçen eşya iktisadî mülâhazalarla vergi dışı bırakılmıştır. Tarifelerde yer alan 1250 kadar pozisyonun matrahı kıymet, 20 kadar pozisyon ve supozisyon matrahı ise ağırlık ve adettir. Diğer eşyalar ya «benzerleri» kaydıyla pozisyonlara katılmakta veya vergiden muaf tutulmakta veya ithali yasaklanmaktadır.

Verginin hesaplanmasına esas teşkil eden kıymet vergi mükellefiyetinin başladığı, yani beyannamenin verildiği tarihteki normal fiattır. Normal fiat, kanunumuza göre alıcı ile satıcı arasında serbest rekabet şartları altında teşekkül eden fiattır. Fakat eşya fiatlarındaki devamlı oynamalar ve mükelleflerin beyannamelerinde gerçek fiatları gizleme eğilimleri kıymet takdiri işlemini güçleştirmektedir. Bu nedenle beyannamelerin idarece tetkiki yoluna gidilmektedir. Bu sayede pek gerekli olan ihraç fiatlarının kontrolü imkânı da elde edilmektedir.

İmzaladığımız anlaşmalarla bu konuda milletlerarası görüş birliğine katılmakla beraber, tatbikatta faturaların kabulü usulüne devam edilmiştir. Bunun tek sebebi gereken organizasyonun kurulmaması olmasıdır.

Türkiye'de Tatbik Edilen Tarife Sistemleri:

1499 sayılı ve 1929 tarihli tarife kanunu ile tek tablolü, yani tek vergi nisbeti ihtiva eden bir tarife hazırlanmış-

tır. Bundan sonra düzenlenen veya tadil edilen tarifelerimiz hep tek vergi nisbetini havi ve en çok kayırlan millet şartını kabul eden tarifelerdir (*). Yani kabul edilen tarifelerimizde ahdî tarife sistemi-ne sadık kalınmıştır.

Meselâ GATT üyelerinden olduğumuz için konsolidasyonlara başvurabilme imkânlarına sahip olduğumuz gibi (GATT gereğince yapılan indirimler konsolide edilmiş nisbetleri ihtiva eden tarife listelerine dayanmaktadır. Bu yüzden de listeler devreleri içinde aslâ tadil edilemezler.) 1928 den sonra belli bir müddet sonunda tatbik edilecek arttırmalara da zaman zaman imkân veren anlaşmalarımız olmuştur. (1930-31 de yaptığımız Bulgaristan, Yunanistan, Almanya ile Türkiye arasında aktedilen anlaşmalarla göre umumi tarifiede yapılan değişiklikler ancak 9 ay sonra yürürlüğe girebilmiştir).

Türkiye Cumhuriyeti 1928 den II. Dünya Savaşına kadar yaptığı ticaret anlaşmalarında şartsız hudutlu veya hudutsuz klot kullanmıştır.

Tarifelerin Hazırlanması ve Tatbikatı

Ülkemizde 1950 nomaklatürünün yürürlüğe girmesine tekaddüm eden hazırlıklar arası bir komisyon toplanmasıyla başlamıştır. Komisyon hazırlanan nomaklatür tercümesine dayanarak bakanlık ve meslekî teşekküllerin vergi oranları hakkındaki düşüncelerini tesbit etmiştir. Her pozisyon tetkik edilirken o pozisyonadaki eşyanın Türkiye'de de imâl edilip edilmediği araştırılmış; İktisat, İşletme ve Ticaret Bakanlıklarının bu konudaki incelemeleri dikkate alınarak hi-

mayeyi veya aksini gerektiren vergi oranlarını düzenlemiştir. Fakat, bu nisbetler farazidir. Zira, bu hususta tarım ve endüstri sayımlarına ait yeterli istatistikler ile gümrük ve mahreç istatistiklerimiz yoktur. Bu nedenle tarifelerin hazırlanması, vergi oranlarının tadilleri ve ticaret anlaşmalarının akdi sırasında bunlardan faydalanılamamışlardır.

Vergi oranları düzenlenirken endüstriyel ham ve yarı mamül maddeler düşük nisbetlere bağlanmış, eşyalar vergiye tahammül ve zaruri olup olmamasına göre dereceli oranlara göre vergilendirilmişlerdir. Zorunlu ihtiyaç maddelerinden lüks maddelere doğru artan nisbetler tesbit edilmiştir.

Tarifelerin hazırlanmasında esas tutulan kurallar birbirine benzemekle beraber himaye derecelerinin düzenlenmesi en önemli bir problem halindedir. Bunun için daima sınaî ve zirâî tahliller işe yarayacak yegâne vasıtalaradır.

Yabancı ve yerli maliyet fiatları arasındaki fark, tarifelerde kıymetin yüzdesi ile ifade olunmuştur. Gerekli görülen himaye derecesini ancak bu yüzde göstermektedir.

Gümrük giriş vergisi Gümrük Kanunumuzun 5. maddesi gereğince ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihte yürürlükte olan tarife nisbet ve esaslarına göre hesaplanır. Tarifenin vergi nisbetlerini artıran hükümler uygulamadan en az üç ay önce ilân olunmalıdır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti ile ticaret anlaşması yapılmasını zorlaştıran veya anlaşmaları tek tarafî olarak vaktinden önce bozan memleketlerin mallarına karşı farklı tarife uygulamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir (Mad. 13).

Ayrıca, Türkiye'ye yolladığı malları giriş tarife kanununun takip ettiği gayeyi sarsacak şekilde gizli veya açık tedbir-

(*) 20.5.1954 tarih ve 6/03096 nolu Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girmiştir.

lerle teşvik eden ülkeler eşyası hakkında bu tedbirleri tesirsiz bırakacak yüksek tarifeler uygulamaya veya başka çarelere başvurmayla Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. (Mad. 14)

Eşyanın tarifeye tatbiki, bölüm ve fasıl notları ile tarife pozisyonlarının metinlerine göre yapılır. Bir eşyanın ilgili olduğu pozisyonun bulunmasında eşyayı özel şekilde etkileyen pozisyon genel olarak etkileyenden önce gelir. Bu usulle pozisyonu bulunamayan karışıklı ve birleşik mallarda bunlara ayırıcı nitelik veren maddelerin pozisyonu alınır. Bu iki kurala göre belirlenemiyorsa eşya ilgili pozisyonlardan vergisi en yüksek olana göre vergilendirilir. Tarifenin her hangi bir pozisyonuna girmeyen eşya en çok benzeri bulunduğu eşyayı ihtiva eden pozisyona tatbik edilir. Benzerlik Gümrük ve Tekel Bakanlığınca tesbit ve Resmî Gazete ile ilân olunur. Gümrük kanununa göre Bakanlar Kurulu uzun vadeli plân hedeflerini dikkate alarak tarifelerin nisbet ve hadlerinde açıklayıcı notlarda değişiklikler yapabilir. Ancak değişiklikler yapılırken Maliye, Ticaret, Tarım, Sanayi, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile Devlet Plânlama Teşkilâtı, Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve **Borsaları Birliği**'nin mütalâasını alır. Yükseltmeler değerin veya kabul edilmiş hadlerin yüzde 50 sini aşamaz.

Gümrük Tarifesinde genel tarife dışında vergi oranları genel tarifeden daha düşük olan bir ahdî tarife vardır. Bu indirimli tarifeden faydalanan ülkeler GATT ülkeleri ile anlaşmalı ve anlaşmasında en çok kayırlan devlet kaydı bulunan ülkelerdir. Ticarî anlaşmamız olmayan veya anlaşmamız olup da indirim şartı bulunmayan ülkeler menşei mallar genel tarifeye göre vergilendirilir. İndirimli tarifeden yararlanacak bir ülke için anlaşmalı ülkeden geldiğini gösteren

tasdikli menşei şahadetnamesinin gösterilmesi gerekir.

G A T T - Ticaret ve Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması

GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), milletlerarası ticareti bir takım esaslara bağlamak ve ticareti engelleyen hususların kaldırılması yolunda yapılmış ilk ortak çalışmadır.

1930 iktisadî buhran yıllarında bir çok devlet yüksek tarifeler, kontenjan,... v.b. gibi tedbirlerle millî ticaretlerini ve ve iktisadî durumlarını korumak yoluna gitmişlerdi. Fakat II. Dünya Savaşı bu kısıtlamaların devam etmesinin bütün ülkelerin zararına olacağını açıkça göstermiştir.

Milletler bu nedenlerle anlaşma yoluna gitmişler, Milletlerarası Para Fonu, Milletlerarası Kalkınma Bankası, Milletlerarası Ticaret Teşkilâtı gibi ulusların birbiriyle mübadelede bulunması ve bu sayede dünya hayat seviyesinin yükselmesi amacını güden kuruluşları meydana getirmişlerdir. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Sosyal ve Ekonomik Konseyi'nin milletlerarası ticareti düzenlemek ve gümrük politikalarını ahenkli kılmak gayesiyle kurmak istediği Milletlerarası Ticaret Teşkilâtı'nın anayasasını hazırlamakla görevlendirdiği komisyon üyeleri çeşitli hükümet temsilcileri teşkilâtın kurulmasını beklemeden faaliyete girişmişlerdir. Gümrük tarifelerinin indirilmesini ve başka hususları görüşmeye başlamışlardır. Böylece 1947 de Cenevre'de ilk tarife görüşmeleri açılmıştır. Bu görüşmeler sonunda elde edilen tarife tavizleri çok taraflı bir akit halinde toplanmıştır. Tarife tavizlerinin bir takım himaye tedbirleri ile korunmasını önlemek amacıyla konulan kuralları kapsayan bu akid GATT Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasıdır.

GATT Cenevre'de 30 Ekim 1947 de im-

zalanmış, 10 Ocak 1948 de yürürlüğe girmiştir.

1950 Aralığında A.B.D. nin çekimser tutumu karşısında Milletlerarası Ticaret Teşkilâtı anayasası teşebbüsünden vazgeçilince GATT ikinci derecede bir kurum olmaktan kurtulmuş, ticarî kuralları düzenleyen tek uluslararası kurum olmuştur.

Akit taraflar Kasım 1954 - Mart 1955 tarihleri arasında GATT'ın yedi yıllık çalışmasını incelemişler, ana hedefleri ve bunların uygulanışları hakkında yeni kararlar almışlardır.

GATT anlaşmasının yapısı :

GATT metninde üç temel prensip vardır.

1 — Ticarî ilişkilerin hiç bir ayırım gözetmeksizin yapılması prensibi; Bu ilkeye göre üyeler dış ticaretten alınan resim ve vergilerin uygulanışında en çok kayırlan millet klozuyla bağlanmaktadır.

2 — Yerli sanayilerin başka bir tedbire başvurulmaksızın, ancak gümrük tarifesiyle korunabilmesi prensibi; Bu prensip yerli sanayiî koruma amacıyla kontenjan tatbikini yasaklamaktadır. Başka gayelerle kontenjan usulünün kullanılması ise bazı şartlara bağlıdır.

3 — Danışma prensibi; Bu esas üye devletlerin ticarî menfaatlerine zarar verebilecek hertürlü davranışı engellemeyi öngörmektedir.

Bu üç prensibe dayanılarak hazırlanan ayrıntılı kurallar GATT üyesi ülkelerin birbirleriyle olan ticarî ilişkilerini düzenleyen bir yasa meydana getirmektedir.

GATT anlaşması önce tarifeler meselesini ele almaktadır. 1. madde en çok kayırlan devlet şartının kullanılması

mecburiyetini izah eder. 2. madde anlaşmanın ek listelerindeki tavizlerin anlaşma bünyesi içine sokulmasını öngörmektedir. 3. Madde ülke içindeki vergi, resim tatbikinde gerekli kuralları ihtiva etmektedir. 4-10. maddeler transit ticaret, dampainge karşı konan resimler, gümrükte kıymet tesbiti, gümrük işlemleri ve menşe markaları konularındaki esasları belirtir. 11-15. maddeler ithal ve ihracatta miktar sınırlamalarıdır. Bundan sonraki maddeler bu genel kurallardan gerekli sapmaları ve istisnaları göstermektedir. Nihayet ticaretle uğraşan devlet teşekkülleri, devlet yardımları, iktisadi kalkınma sorunları, anlaşmanın uygulanışında doğabilecek anlaşmazlıkların ortak olarak tartışılıp çözülmesi konularında hükümler gelmektedir.

GATT metninde âkit tarafların anlaşmanın tatbikini kolaylaştırması ve amaçlara ulaşılmasının temini için ortak hareket gerektiği belirtilmiştir. Bu amaçlar şöyle özetlenebilir:

- a) Hayat seviyesini yükseltmek
- b) İşsizliği yoketmek
- c) Dünya kaynaklarını değerlendirmek
- d) Üretim ve ticareti geliştirmek
- e) Ekonomik gelişmeyi desteklemek

GATT metninde gümrük tarifelerinin indirilmesinin temel amaçlardan olduğu belirtilmiştir. Bugüne dek 1947 (Cenevre), 1949 (Annecy), 1951 (Torquay), (Cenevre), 1960-61 (Cenevre) yıllarında olmak üzere beş büyük tarife konferansı toplanmıştır. Dünya ticaretinde yer alan mallardan pek büyük bir kısmı (60.000 den fazla) na uygulanan gümrük resimleri, böylece indirilmiş veya konsolide edilmiştir. Gerçekten de gümrük tarifelerini indirmek veya dondurmamak yolunda yapılan en büyük çaba GATT tır. Gümrük ta-

rifelerindeki bu genel denge sağlamlığı ise serbest ve çok taraflı bir ticaretin ilk şartıdır ve milletlerarası ticaretin yayılması buna bağlıdır.

1947 görüşmeleri sonunda tesbit edilen tarife tavizleri, 1948 de üç yıllık mecburi bir vade ile 1950 sonuna kadar yürürlüğe girmiştir. 1950 sonundan itibaren her üyenin diğer taraf hükümetle anlaşması halinde tarife değiştirebileceği veya kaldırılabilmesi kabul edilmekteydi. 1955 de ihtiyaca göre beklenmedik olayların getireceği rüsum düzeltmelerinin ayrı ayrı yapılmasını mümkün kılabilmek amacıyla üçer yıllık dönemler halinde uzatma prensibi kabul edilmiştir.

GATT in en mühim hükümlerinden biri üye ülkelerden birinin ödeme dengesini ve paralı ihtiyaçlarını koruması gerektiği haller dışında ithalatta miktar kısıtlamalarını önlemeye matuf yasaklamadır. Bu konudaki anlaşmazlıklarda zarar görenler derhal âkit taraflara müracaat edebilirler. Anlaşmazlıklar, yeni kısıtlamalar konulması veya kaldırılması gibi hususlar danışma toplantılarında çözümlür.

Son yıllarda GATT a bu konuda yapılan müracaatların gittikçe azalması meseleleri devletlerin kendi aralarında dostça çözdüklerini göstermektedir.

Akit taraflar 1958 de toplanarak uluslararası ticareti geliştirmek amacıyla üç komite kurmuşlar ve bunlara bir takım görevler vermişlerdir. Birinci komite gümrük tarifelerinin indirilmesi, ikinci komite tarım ürünlerinin ticareti ve üçüncü komite ise az gelişmiş ülkelerin ticaretini engelleyen hususları araştırmakla görevlendirilmiştir.

Tarife konferanslarının ilki 1 Eylül 1960 da Cenevre'de başlamış ve altılar'ın ortak gümrük tarifelerini tesbit etmiştir. İkincisi Mayıs 1961 de başlamış ve yeni

tarife tavizleri için görüşmeler yapılmıştır. Sonunda âkit taraflar GATT in madde ve memleket esası üzerine kurulmuş ve geleneksel hale gelmiş tarife görüşmelerinin dünya ticaretinin gelişmesinin zamanımızdaki gerçeklerine uymadığına karar vermişler ve yeni metodlar mesele - lâ - gümrük resimlerinin büyük mal kategorileri ele alınarak indirilmesini - tek lif etmişlerdir.

Tarım alanında kullanılan yerli malları koruma sistemi konusundaki çalışmalar sonucunda, bakanlar tarife alanı dışındaki koruma tedbirlerinin milletlerarası ticareti zedeleyecek mahiyette olduğuna karar vermişlerdir. Bu yolda ilk olarak tahıl, sonra et için görüşmeler yapılmış ve olumlu sonuçlar alınmıştır.

Üçüncü komite çalışmaları sonucunda ihracı az gelişmiş ülkelerin ticareti önüne çekilecek her türlü tarife ile ilgili olan veya olmayan engeli yasaklamaya karar alınmıştır. Hazırlanan program 1963 Mayısında Bakanlar Kuruluna sunulmuştur.

Bakanlar Kurulu bu programı görüşmüş gelecekteki çalışmaları hakkında bir takım kararlar almışlardır. Az gelişmiş ülkelerin ihracatını geliştirmek, özellikle tropikal ürünler konusunda 1963 sonundan evvel bu maddelerden alınan gümrük resimlerinin kaldırılmasını kararlaştırmışlardır. Ayrıca az gelişmiş ülkelerin sattıkları ürünlere tercihli bir işlem yapılması gerektiği ve bu ülkelerin kalkınma planlarını gerçekleştirebilmelerini temin amacıyla GATT metninde bazı değişiklikler yapılması gerektiğini açıklamışlardır. 1964 de tarım ürünleri ve ilkel maddeleri kapsayan genel bir görüşmenin açılması ve görüşmelerin tarife indirimi konusuna yönelmesini kararlaştırmışlardır. Bakanlar bu kararların uygulanabilmesi için âkit tarafları memleketlerinde gerekli organ ve prensiplerin teşkili ile görevlendirmiştir.

GATT üyeleri 60 devletten başka, geçici olarak bu anlaşmayı uygulayan 5 devlet ve özel anlaşmalar ile çalışmalara katılan 2, ayrıca bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş fakat ticari politikaları kesinleşmemiş 6 ülke GATT şartlarını ticaretlerinde tatbik etmekte gümrük tarifelerini GATT'a göre ayarlamaktadır.

GATT bir çok mübadele birliği ile işbirliği halindedir. Akit tarafların toplanmalarında bu birliklerin GATT'a verdikleri çalışma ve karar raporları çok faydalı belgeler olarak kullanılmaktadır. Bu itibarla, GATT la yakın ilgisi bulunan üç ana Avrupa birliğine kısaca temasta fayda olduğu aşikârdır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu (European Economic Community) — E. C. C.

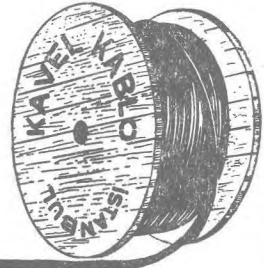
Yedi Avrupa devletinin 25.3.1957 de

Roma'da kurduğu bu topluluğun amacı üyeleri arasındaki ekonomik ilişkilerde ahenkli bir gelişme temin etmek, devamlı ve dengeli bir istikrar sağlamak, hayat standardını yükseltmek, belli devreler içinde üyeler arasında gümrük duvarlarını kaldırarak tam bir gümrük birliği kurmak, ticareti engelleyen maniler bertaraf etmektir.

Avrupa Müşterek Pazarı (The European Common Market) — E.C.M.

Avrupa Ekonomik Topluluğu anlaşması çerçevesi içinde doğmuş bir gümrük birliğidir. 1.1.1959 da Brüksel'de kurulmuştur. Üye devletlerin tarım ve sosyal alanlarda ortak bir politika gütmelerini ve 12-15 senelik bir devre zarfında gümrük resimleri ve kontenjanların kaldırılmasını öngören bir anlaşmadır.

KAVEL

● **PLASTİK İZOLELİ ELEKTRİK İLETKENLERİ**

● **YERALTI KABLOLARI**

(Yüksek ve alçak gerilim 240 mm² ye kadar)

● **EMAYE BOBİN TELLERİ**

(0.10 mmØ - 3 mmØ)

● **SUN'İ DERİ ve YER MUŞAMBALARI**

Yeraltı Kablosu NK-NKBA'ya nazaran üstün özellikleri haiz olan

YVV (NYY) YVMV (NYCY)

YVSV (NYFY) YVMHV (NYCEY)

Kablolarda ve her tip iletkenlerde KAVEL markası standartlara uygunluğun ifadesi ve üstün kalitenin sembolüdür.

KAVEL KABLO ve ELEKTRİK MALZEMESİ A. Ş.
İSTİNYE — İSTANBUL

Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO-İstanbul

**Şiddetli
baş
ağrılarına
karşı**

0 - 145

Yeni Ajans: 3335

OPON
KULLANINIZ

**OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago,
romatizma ağrılarını teskin eder**

**OPON, bayanların muayyen zaman-
lardaki sancılarında faydalıdır**

OPON. günde 6 tablet alınabilir

Fayans

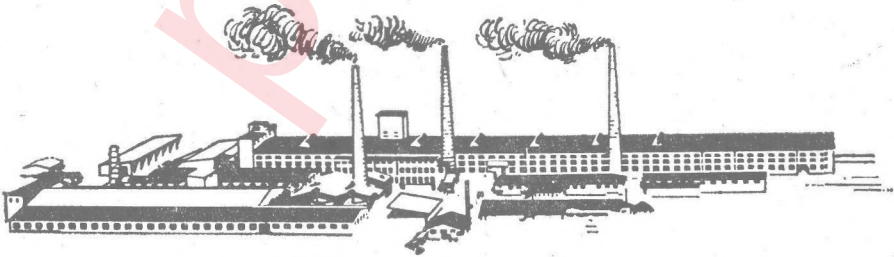
Seramik yer döşemeleri

Seramik cephe kaplamaları

Seramik mozaikler

İzolâtör

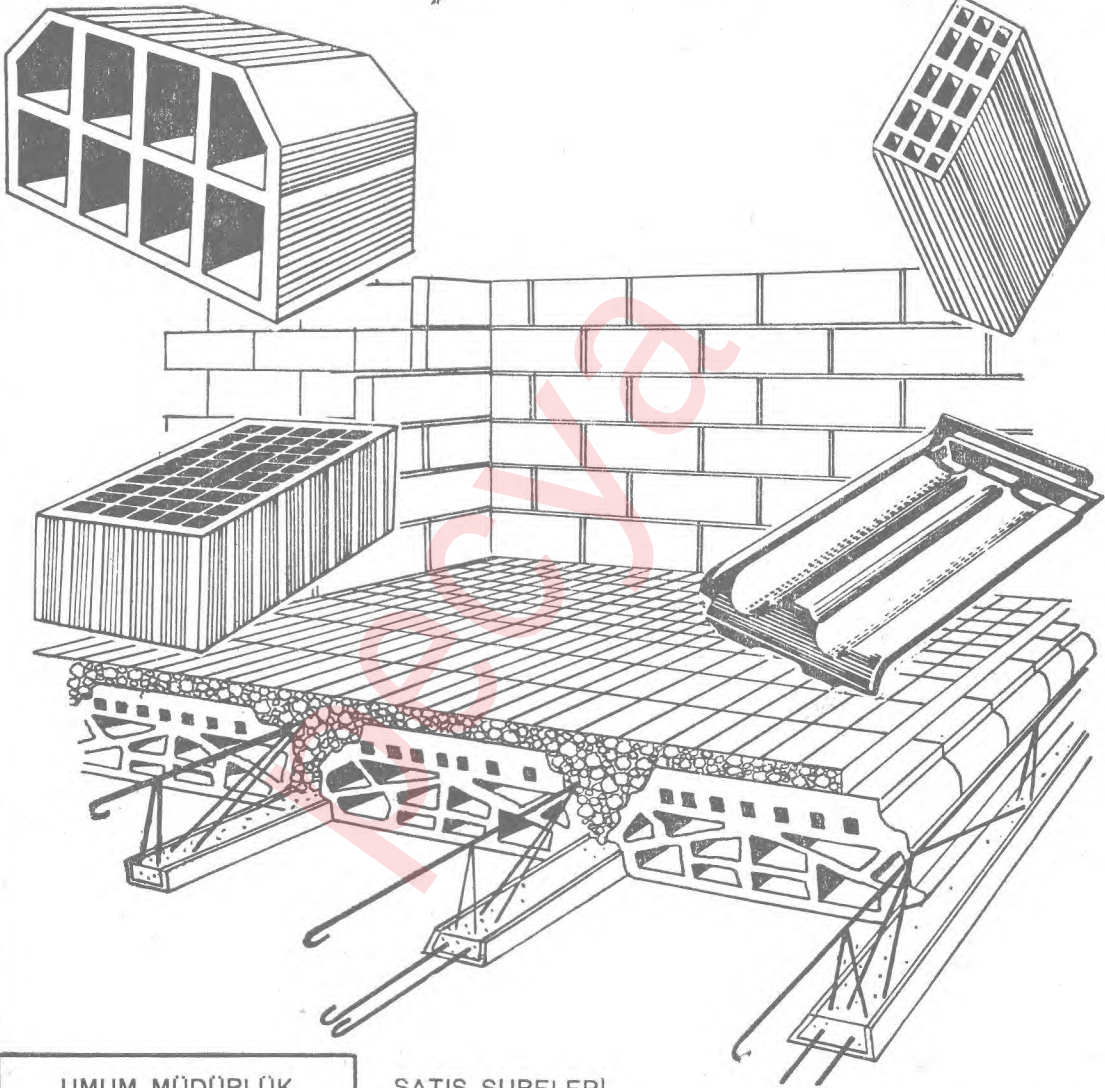
Elektro porselen

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

TUĞLA-KİREMİT ve ASMOLEN FABRİKALARI

UMUM MÜDÜRLÜK

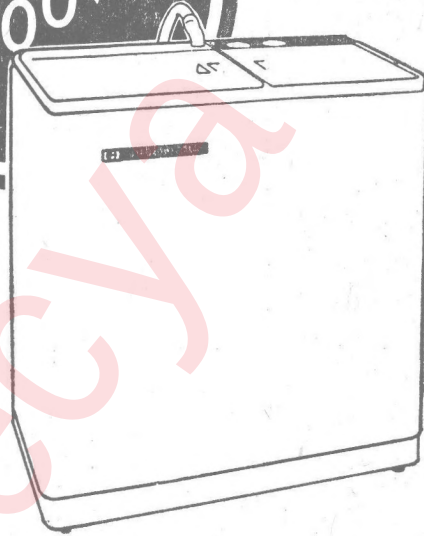
Meclisi Mebusan Cad Arhan
Salıpazarı - İstanbul

☎ 49 79 56
49 74 14

SATIŞ ŞUBELERİ

İSTANBUL Meclisi Mebusan Cad Arhan Salıpazarı - İstanbul
☎ 49 58 02 - 44 81 29

KADIKÖY Mühürdar Fuat Bey Sokak Talas İş Hanı kat 1
Kadıköy - İstanbul ☎ 36 13 42 - 36 48 98

1407 M

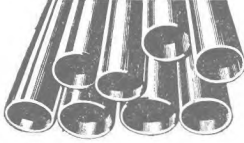
DÜNYADA EN ÇOK SATILAN ÇAMAŞIR MAKİNESİ

Mataş Ticaret A.Ş. Halaskârgazi Cad. 133
Pangaltı - İstanbul Tel: 47 44 30

Moran — 1375

1969 yılında da

Boru, Profil ve Soğuk çekme Bant
tesislerimizde imal edilen yüzden fazla
çeşitle resmi ve hususi sektörün
hizmetindeyiz.

SANAYİ BORULARI
DKP (Soğuk çekilmiş
banttan mamul)

EBADİ mm.

13X1	40X1.50
16X1	42X1.20
17X2	42X1.50
19X1	45X1.20
21X1	45X1.50
25X1	48X1.50
25X1.2	51X1.50
25X1.50	51X2
25X2	60X1.5
32X1	60X2
32X1.20	63X2
32X1.50	76X1.50
35X1.20	76X2
35X1.50	89X1.50
38X1.20	89X2
38X1.50	114X2
40X1.20	

SİYAH BORULAR

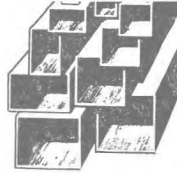
EBADİ mm.

17X2.25	49X3.2
21X2.6	60X3.6
27X2.6	76X3.6
33.5X3.2	89X4
42X3.2	114X4.5

**SİPARİŞ ÜZERİNE İMAL
EDİLEN BORULAR**

EBADİ mm.

120X1.5 mm. İla 5 mm.	
139X1.5 »	»
152X1.5 »	»
168X1.5 »	»
194X1.5 »	»

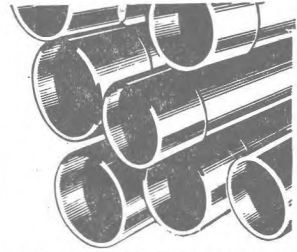
**PROFİL BORULAR
(DKP)**

EBADİ mm.

10X10X1	20X40X1.50
10X20X1	30X30X1.20
15X15X1	30X30X1.50
10X30X1	25X40X1.50
15X25X1	32X32X1.20
20X20X1	32X32X1.50
20X30X1	40X40X2
20X30X1.2	30X50X2
25X25X1	40X60X2
25X25X1.20	50X50X2
20X40X1.2	

**KALIN PROFİL
BORULAR
(SİYAH)**

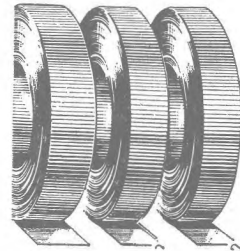
40X60X2.60	İla 4 mm.
50X50X2.60	» 4 mm.
60X60X2.60	» 4 mm.
60X80X2.6	» 4 mm.
100X100X2.6	» 4 mm.

SU VE GAZ BORULARI

TSE 301 (ISO R65 orta, BS 1387 orta, 1957 ve
DIN 2440)
NFE 29025 orta - 1959 normları mukabildir.)

Tanım	Diğer	Et Kalınlığı	Dış Boru	İç Boru
Inch	mm	(mm)	Ağırlığı	Ağırlığı
			(Kg/m)	(Kg/m)
1/2"	15	21.3	2.65	1.220
3/4"	20	26.9	2.65	1.580
1"	25	33.7	3.25	2.440
1 1/4"	32	42.4	3.25	3.140
1 1/2"	40	48.3	3.25	3.610
2"	50	60.3	3.65	5.100
2 1/2"	65	76.1	3.65	6.510
3"	80	88.9	4.05	8.470
4"	100	114.3	4.50	12.100

BANTLAR

Kalınlıklar

0.30	1.00
0.40	1.20
0.50	1.50
0.60	1.75
0.70	2.00
0.80	
0.90	

Genişlik: 8 mm. den 400 mm. ye kadar

BORU SANAYİİ

ANONİM ŞİRKETİ - İSTANBUL

SERMAVE VE İHTİYATLAR: 30.000.000.- TL.

YATIRIMLARIN TUTARI : 37.000.000.- TL.

(1968 sonunda)

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İSTANBUL

Tel: 49 00 02 - 49 00 03

**YAVRUNUZUN İLERİYE GÜVENLE
BAKABİLMESİ**

**şimdiden yapacağınız tasarruflarla
mümkündür.**

AKBANK

yüzlerce boya...

yüzlerce isim var...

fakat en iyisi,

ÇBS boyalarıdır.

Evet, ÇBS Boya Sanayii modern tesislerinde, mütehassıs kimya mühendisleri ve personel kadrosunun idaresinde her çeşit boya ve yardımcı maddelerini sizler için imal etmektedir.

İşte ispatı...

ÇBS plastik boyaları her zevke uyan cazip renkleri ve üstün kalitesiyle evinizde, büronuza hasılı bulduğunuz, çalıştığınız her yere canlılık kazandırır.

BELCO sellülozik boya çeşitleri dünya sellülozik boya sanayiine

yepyeni bir sistem, yepyeni bir kalite getirmiştir. Bütün Batı ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda da tercihle tatbik edilmektedir.

DAHA İYİSİ YOKTUR

ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL
KARAKÖY, FERMENEÇİLER NO. 56-58 TEL: 49 87 10 (DÖRT HAT)

ASABÎ...

...baş ağrılarına karşı

GRİPİN

faydalıdır

GRİPİN, baş, diş, adale, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder

GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

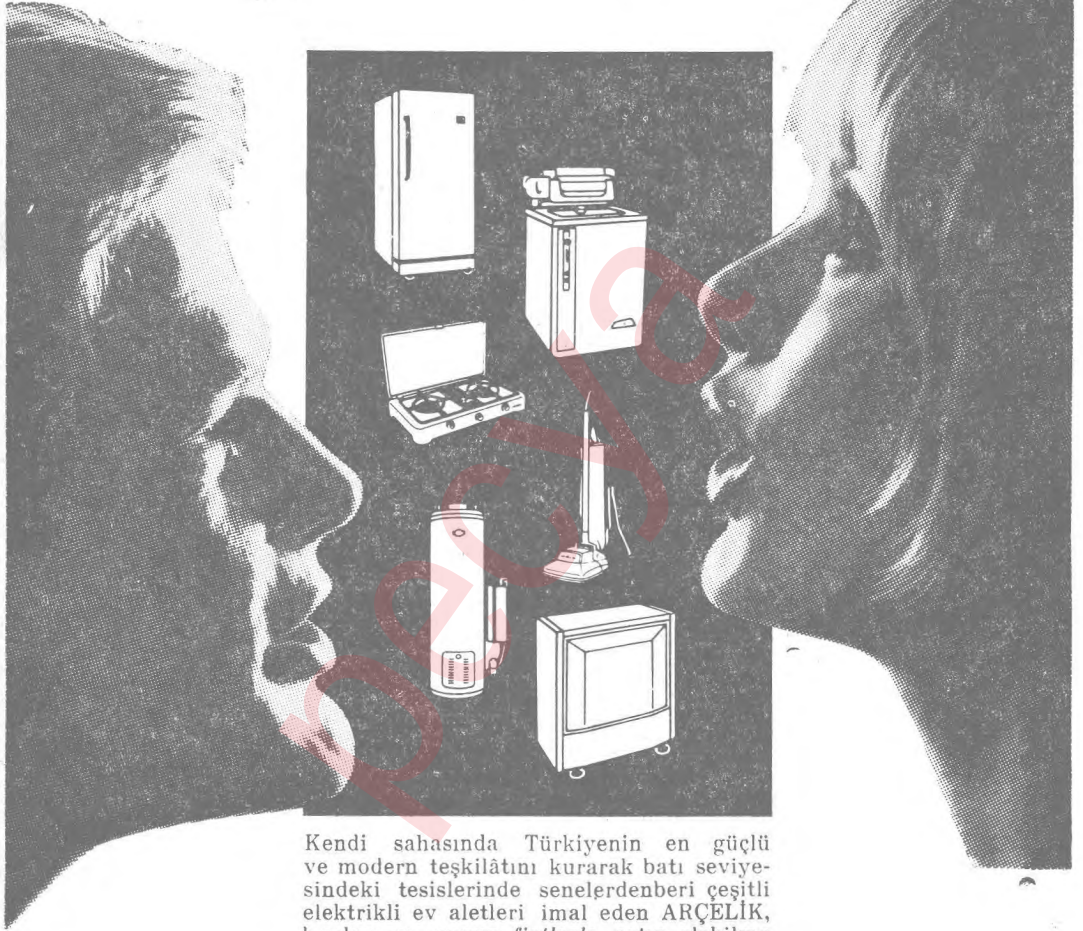
GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Yeni Ajans: 3334

Yuvanızda

ARÇELİK

rahatlığı

Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilâtını kurarak batı seviyesindeki tesislerinde senelerdenberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, bunları *en uygun fiyatlarla* satın alabilme imkânını halkımıza sağlamış bulunuyor.

Eskiden vitrinlerde seyredilen buzdolabı, çamaşır makinası, süpürge, gaz sobası, ARÇELİK'in seri imalât imkânları sayesinde bugün en mütevazı Türk yuvasında dahi sevinçle kullanılıyor... *Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.*

ARÇELİK

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C. ZİRAAT BANKASI

TEKEL

**ŞARAP
SANAYİİNDE**

S
ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

Basın : 60637